

FÖRSVARSMAKTEN

ÅRSREDOVISNING

2011

BILAGA 4 – SÄRSKILDA REDOVISNINGAR

FÖRSVARSMAKTENS ÅRSREDOVISNING 2011

BILAGA 4

SÄRSKILDA REDOVISNINGAR

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

NR 1 OPERATIV FÖRMÅGA	3
NR 2 FÖRSVARSMAKTENS INSATSORGANISATION	3
NR 3 STRIDSKRAFTERNAS UTVECKLING.....	10
NR 4 INSATSER.....	10
NR 6 FORSKNING OCH UTVECKLING.....	10
ÅTERRAPPORTERING§	10
SVAR	10
CIVIL FORSKNING OCH UTVECKLING SOM TILLGODOGJORTS UNDER 2011.....	17
NR 9 EFFEKTIVITET OCH GOD HUSHÅLLNING	18
NR 11 REDOVISNING AV AVRÄKNING MOT ANSLAG.....	18
NR 12 GRUNDORGANISATIONEN	18
ÅTERRAPPORTERING	18
SVAR	18
NR 13 MILJÖFRÅGOR	18
ÅTERRAPPORTERING	18
SVAR	18
NR 14 PERSONALFRÅGOR	19
NR 15 MATERIELFÖRSÖRJNING.....	19
ÅTERRAPPORTERING	19
SVAR	20
NR 20 UPPFÖLJNING AV DET FÖRSVARSPOLITISKA INRIKTNINGSBESLUTET	21
NR 34 VERKSAMHETSSÄKERHET	21
ÅTERRAPPORTERING	21
SÄRSKILT REGERINGSBESLUT AVSEENDE FÖRSVARSMAKTENS DELTAGANDE I MINRÖJ- NINGSOPERATIONEN OPEN SPIRIT 2011	21
SÄRSKILD ÅTERRAPPORTERING AVSEENDE SSR VERKSAMHET.....	22
BAKGRUND	22
SVAR	22
SÄRSKILD ÅTERRAPPORTERING AVSEENDE SAMARBETET INOM DET NORDISKA FÖRSVARSSAMARBETET (NORDEFKO)	27
BAKGRUND	27
SVAR	27
SÄRSKILD ÅTERRAPPORTERING AVSEENDE OEXPLODERAD AMMUNITION (OXA).....	34
BAKGRUND	34
GENOMFÖRD VERKSAMHET 2011	34
KOMMANDE VERKSAMHET 2012-2014.....	35
SÄRSKILD ÅTERRAPPORTERING AVSEENDE VIND- OCH VÅGKRAFT.....	36
BAKGRUND	36
SVAR	36

2012-02-22

Bilaga 4 till
23 386: 53019
Sida 2 (37)

Återrapporteringen följer numrering i regleringsbrev 2011, förutom de fyra sista avsnitten som avser särskilda återrapporteringspunkter. Samtliga redovisningar återfinns inte i detta dokument, se nedanstående tabell:

Nr RB/ Särskilt regeringsbeslut (SRB)	Redovisas i dokument
1	Huvuddokument och kvalificerat hemlig bilaga
2	Insatsorganisationen redovisas i huvuddokument och kvalificerat hemlig bilaga. Denna bilaga (återrapporteringen av NBG)
4	Huvuddokument och bilaga 3
6	Denna bilaga
9	Huvuddokument
11	Huvuddokument
12	Denna bilaga
13	Denna bilaga
14	Huvuddokument och bilaga 2
15	Denna bilaga
20	Underbilaga 4.1
34	Underbilaga 4.2
SRB Open Spirit	Denna bilaga
SRB SSR	Denna bilaga
SRB Nordefco	Denna bilaga
SRB OXA	Denna bilaga
SFS ¹ Vind- och vågkraft	Denna bilaga

Nr 1 Operativ förmåga

Återrapporteringen avseende punkt nr 1 Operativ förmåga i regleringsbrevet för 2011 återfinns i huvuddokumentet och i kvalificerat hemlig bilaga.

Nr 2 Försvarsmaktens insatsorganisation, NBG 11

Återrapportering

Försvarsmakten ska ta tillvara och redovisa vunna erfarenheter rörande uppsättandet av NBG11, beredskapsperioden och från en eventuell insats, särskilt med hänsyn tagen till arbetet med insatsorganisation 2014 samt kostnader. Försvarsmakten ska i detta arbete samarbeta med berörda myndigheter.

Vidare ska Försvarsmakten redovisa anslagsförbrukning kopplade till NBG11 inom anslagen 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap, 1:2 Fredsfrämjande förbandsinsatser, 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar samt 1:4 Vidmakthållande, avveckling m.m. av materiel och anläggningar.

¹ SFS (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten, uppdaterad 2010-08-01 med ändring SFS 2010:650

Svar

Erfarenheter Nordic Battle Group (NBG) 2011

Sverige ledde under perioden 2008–2011 för andra gången arbetet med en av EU:s stridsgrupper, kallad *Nordic Battle Group 2011* (NBG 11). Förbandet, som stod i hög beredskap första halvåret 2011, bestod av enheter från Sverige, Finland, Norge, Irland, Estland och Kroatien². NBG 11 var av hög kvalitet och certifierades hösten 2010, efter genomförd evaluering, av Försvarsmaktens Insatschef som beredd att lösa uppgifter enligt EU:s koncept för stridsgrupper. Brister i förbandets operativa förmåga, vilka identifierades i evalueringsarbetet, rättades till senast under första kvartalet 2011, främst genom kompletterande träning. Arbetet med NBG 11 har genomförts inom angivna ekonomiska ramar.

Riksrevisionens utvärdering avseende NBG 08 innehöll kritik mot bl.a. styrning, kostnadskontroll, materielprocess, personalförsörjning och samövning. Utvärderingen publicerades hösten 2010 och flera av punkterna var kända sedan tidigare varför åtgärder hade vidtagits. Dessa inkluderade bl.a. en tydligare styrning genom att infoga arbetet med NBG i ordinarie linjeorganisation och utöva en bättre kostnadskontroll. Utformning, utbildning och övning av förbandet, liksom formerna för multinationell ledning och samordning, var ytterligare områden där erfarenheter från NBG 08 utgjorde ingångsvärden. Då det, förutom Kroatien, var samma truppbidragarländer i NBG 11 som i NBG 08 var det möjligt att bygga på tidigare, gemensamma erfarenheter.

Försvarsmaktens arbete med NBG 11, liksom tidigare NBG 08, har inneburit värdefulla erfarenheter och lärdomar. Enskilda medarbetare har fått erfarenheter av ett komplext uppbyggnadsarbete inom ramen för ett multinationellt samarbete präglat av ett expeditionärt tänkesätt. Försvarsmakten har fått erfarenheter av att under tidspress bygga upp och leda stora, multinationella beredskapsförband.

Stort arbete har lagts ned på skapande av en förbandsstruktur, uppbyggnad av enskilda förband, tekniska system, övning och utbildning etc. Likaså har kraft lagts på att ta fram centrala styrdokument såsom målsättningsdokument *Requirement Specification, Technical Arrangements* (TA), koncept, stående order, etc. Dessa bygger på erfarenheter vilka även kommer att komma insatsorganisation 2014 till del.

NBG utgör exempel på ett ständigt övat, stående förband vilka utgör grunden i insatsorganisationen mot 2014 och bortom. NBG 11 har således varit en kompetensbärare och drivkraft i den pågående utvecklingen av Försvarsmakten. Av kategorin gruppchefer, soldater och sjömän (GSS) i NBG 11 har många (cirka 65 procent) valt att gå in i vidare anställning som kontinuerligt tjänstgörande soldater inom Försvarsmakten. Dessa utgör en välutbildad och motiverad bas mot insatsorganisation 2014 och är nu i många fall i eller på väg till insats i bl.a. Afghanistan. Stridsflygdelar av stridsgruppen med stöd, den s.k. *Expeditionary Air Wing* (EAW), kunde tack vare sin höga beredskap snabbt sättas in i Libyeninsatsen.

Multinationalitet har varit en framgångsfaktor och bidragit till ett stort antal positiva erfarenheter. Det nordiska samarbetet har fördjupats och samverkan med övriga truppbidragarländer har fungerat väl. En övergripande erfarenhet är att truppbidragarländernas

² Kroatiens deltagande grundades på en bilateral överenskommelse mellan Sverige och Kroatien.

nationella begränsningar, och dessas potentiella konsekvenser, liksom skillnader t.ex. mellan nationella regelverk, behöver lyftas tidigt och hanteras i övningsupplägg, insatsplanering etc.

En övergripande erfarenhet är att planering och uppbyggnad av en stridsgrupp och etablering av nödvändigt multinationellt samarbete tar tid. Tidiga nationella beslut är därför nödvändiga. Försvarsmakten fick uppgiften för NBG 11 i december 2007, vilket var lämpligt med hänsyn till tidsförhållandena i processer som styrkegenerering och materieförsörjning.

Nedan vidareutvecklas några av erfarenheterna från arbetet med NBG 11. Till grund ligger tidigare sammanställningar av erfarenheter från Försvarsmakten och Försvarets materielverk.³ Redovisningen indelas i förberedelse- och beredskapsskedet.

Förberedelseskedet

Försvarsmaktens styrning och ledning av NBG 11

Arbetet med NBG 11 lades, i motsats till NBG 08, i Försvarsmaktens ordinarie linjeorganisation. Detta bidrog bl.a. till att bättre integrera NBG-arbetet med övrig verksamhet och ökad kostnadskontroll. Samtidigt påverkades organisationen av en komplex verksamhet som NBG. Ett antal tidskritiska, parallella processer skulle koordineras. Linjeorganisationen, inklusive lednings- och lydnadsförhållanden, har därigenom också utvecklats.

De svenska enheterna i NBG 11 byggde i de flesta fall på förband ur insatsorganisationen, vilka anpassades för uppgiften organisatoriskt, personellt och materiellt. Sveriges slutliga bidrag var fastställt först när styrkegenereringen hade slutförts i december 2008. Detta gav korta tidsförhållanden vilket försvårade att bedriva arbetet med NBG 11 enligt ordinarie rutiner.

Multinationell styrning av NBG 11

En stridsgrupp är en komplex organisation där multinationella och nationella aspekter möts och behöver koordineras. Militärt har *Nordic Military Coordination Group* (NMCG, NBG Format), med deltagare från samtliga truppbidragarländer, utgjort den militära multinationella beslutsnivån och en central punkt för information och koordination. Till NMCG kopplades också ett antal arbetsgrupper.⁴ Dessa utgjorde värdefulla verktyg i uppbyggnaden av NBG 11, där experter från truppbidragarna har tagit fram ”Taktiska Anvisningar” (TA) för sina respektive områden, samt hanterat andra områdesspecifika frågor. Arbetsformerna med NMCG (NBG Format) och arbetsgrupper bör bibehållas och ett nytt s.k. *Memorandum of Understanding* (MoU) bör övervägas. TA utgör en grund för stridsgruppen. De måste vara klara tidigt för att inte övriga processer ska fördröjas. Arbetet med TA bör ske parallellt med styrkegenerering, med en tidsplan som tar hänsyn till truppbidragarländernas beslutsprocesser.

Styrkechefen (*Force Commander*, FCdr) har bl.a. haft uppgiften att utifrån ett multinationellt perspektiv även se till en helhet för de nationella delarna. Utgående från överenskomna dokument – exempelvis *EU BG Concept*, FINABEL-studier och målsättningsdokument (*Requirement Specification*) – har styrkechefen (FCdr) identifierat utmaningar för multinationella och nationella enheter och lyft dessa i relevanta sammanhang, utan att bryta multinationella eller nationella ledningskedjor. Detta arbetssätt har fungerat väl.

³ HKV 2011-09-27 bet. 03 610:65039 *NBG 11 Framework Nation Lessons Identified Report*; LedR 2011-06-30 bet. 03 600:800040 *NBG 11 (F)HQ Final Lessons Identified/Lessons Learned Report*; FMV 2011-06-15 bet. 10FMV4493-14:1 *MS 197 Erfarenhetsrapport NBG 11*. Till grund för återredovisningen har även seminarium genomförts med deltagare från Försvarsmakten och Försvarets materielverk.

⁴ CONOPS/Requirement Specification, Manning, Exercise/Training/Evaluation, LOG, CIS, COMSEC, BGMCC, INTEL samt SEC.

Styrkehögkvarteret (F)HQ var multinationellt, under ledning av *Nordic Military Coordination Group* (NMCG, NBG Format). Styrkehögkvarteret var placerat i Enköping som en del av Ledningsregementet och produktionslett av Sverige. Det har funnits en rad utmaningar i detta. Samtidigt har ledningskedjan från multinationell, politisk nivå till NMCG (NBG Format) till styrkechef (FCdr) och styrkehögkvarter (F)HQ fungerat väl. Beslut av den multinationella, politiska nivån har kunnat verkställas.

Force Generation och kravställning

EU BG Concept har, tillsammans med FINABEL-studierna, generellt givit god vägledning för såväl styrkegenereringsprocessen som arbetet med att ta fram förbandets målsättningsdokument. Emellertid påverkades styrkegenereringen av skillnader i truppbidragarländernas nationella beslutsprocesser. Ramnationen måste också vara tydlig med såväl egna bidrag som kraven på övriga truppbidragare för att nå i mål med styrkegenerering.

NBG 11 har tagit fram en rad koncept för att öka stridsgruppens förmåga som snabbinsatsstyrka, bl.a. deployeringskoncept, ledningskoncept och logistikkoncept. Likaså har utveckling av stående order för bl.a. styrkehögkvarteret (F)HQ förbättrat förmåga och rutiner. Behovet av koncept och stående order var erfarenheter från NBG 08, och slutprodukterna utgjorde ett väl genomarbetat ramverk för NBG 11 planerings- och insatsverksamhet. Samtidigt ökade förståelsen för NBG 11 förmågor och brister. Koncepten och stående order bygger på erfarenheter, och kan efter uppdatering ligga till grund för framtida stridsgrupper. Aktörer som t.ex. Försvarets materielverk och Försvarmaktens logistik bör tidigt involveras i detta slags konceptarbete.

Under NBG 11 förberedelse- och beredskapsfaser har fallstudier använts för att fokusera utvecklingen av förbandet. Dessa studier ökade förståelsen för faktorer som tid, avstånd och klimat samtidigt som de bidrog till en realistisk bild av t.ex. operativa förmågor. Spel kan användas mer för att prova koncept och strukturer.

Tillgång till sjukvård och helikoptrar utgjorde två utmaningar. Avtalet med Kroatien avseende helikoptrar för medicinsk evakuering (MEDEVAC) utgjorde ett viktigt steg mot en fullt operativ stridsgrupp. Förmåga att även sent i processen lyfta in tillkommande förmågor är viktigt.

Strategiska och taktiska transporter – framförallt luftburna – är en möjlig begränsning för en expeditionär stridsgrupp. Multinationella samarbetsstrukturer såsom *Strategic Airlift Interim Solution* (SALIS) och *Strategic Airlift Capabilities* (SAC) har förbättrat situationen. Sådana multinationella samarbeten ger mindre stater tillgång till kritiska resurser. Likafullt bedöms begränsningar i strategiska och taktiska transporter ha påverkat förmågan att snabbt deployera och logistiskt stödja NBG 11. Detta pekar på behov av kontrakt för att säkra tillgång till såväl transportkapacitet som specifika förnödenheter, som t.ex. vatten och bränsle.

En EU-stridsgrupp har av konceptet givna begränsningar i storlek och förmåga. Inför en insats krävs därför en noggrann analys och riskbedömning för att balansera ambitionsnivå mot en realistisk uppfattning av aktuell stridsgrupps förmåga. Detta kräver analyser av scenarier från ett operativt och funktionellt perspektiv för att lyfta fram begränsningar i kapaciteter, tidsförhållanden etc. Beslutsfattare på alla nivåer, inklusive EU, måste medvetandegöras om stridsgruppens möjligheter och begränsningar.

Materieförsörjning

En första avisering av materiel för NBG 11 genomfördes i december 2008. Därefter pågick kompletterande behovsättning och avisering fram till 2010. Även om det fanns materiella brister in i beredskapsperioden så var situationen bättre än för NBG 08, både vad gäller materieluppfyllnad och planering för bristhantering.

Under NBG 11 etablerades ett delvis nytt arbetssätt för behovsättning med deltagande av teknikkontor, Försvarets materielverk och andra med detaljerad kunskap om materielsystem och deras tillgänglighet. Fördelning av materiel skedde med den operativa nyttan i centrum. Arbetet innebar att förbandet var i balans avseende kritisk materiel. Modell och samverkansform kan användas även för insatsorganisationens materielbehovsättning.

Likväl fanns det utmaningar inom materieförsörjningen. NBG 11 utgick från insatsorganisation 2009 (IO 09) och dess materiella förutsättningar. Läget försvårades av att viss materiel kom att omfördelas till pågående insatser. Det kan behöva övervägas att avdela reserver av materiel för att ersätta materiel som inte är tillgänglig (förstörd, omprioriterad, användas för utbildning etc.) men också för att hantera ett internationellt förbands särskilda kvalitativa och kvantitativa materielbehov.

Materielprocessen genomfördes under tidspress, förvärrad av förseningar i såväl styrkegenerering och som styrande dokument som t.ex. koncept. Försvarets materielverk konstaterar att de målsättningar och planer som fanns 2008 inte var tillräckligt detaljerade utan att materielarbetet i mångt och mycket grundades på antaganden. Materieförsörjningens ordinarie rutin för nyanskaffning kräver dessutom minst tre år från beslut till leverans, bl.a. beroende på att det är två myndigheter som ska samverka. Detta understryker behovet av tidiga beslut, samt mandat att tidigt genomföra dialoger med beslutade samarbetsländer.

Särskilda utmaningar var sambands-, lednings- och informationssystem. I vissa fall uppstod förseningar när befintlig materiel skulle omkonfigureras och omfördelas. I andra fall drog nyanskaffning och ackreditering ut på tiden. Detta pekar mot att endast planera för garanterat tillgängliga system. Inför kommande NBG är Försvarsmaktens ambition att endast använda materiel levererad till förbanden senast ett år före beredskapsperiodens början.

Personalförsörjning

Vid beredskapsperiodens inledning var stridsgruppen uppfylld till 92 procent avseende svensk personal. Vakanserna innebar inte att någon kravsatt förmåga saknades helt, men att uthålligheten kunde påverkas. Medicinsk personal och vissa andra befattningar som kräver civil specialistkompetens var särskilt svårrekryterade. I vissa fall kan Försvarsmakten ha svårt att konkurrera lönemässigt, i andra fall ses inte tjänstgöring i Försvarsmakten som en viktig erfarenhet med även ett civilt meritvärde.

Styrkehögkvarteret (F)HQ hade ett antal vakanser på svenska nyckelbefattningar under förberedelsefasen vilket påverkade förbandets utveckling negativt. För stabsofficerare kan bl.a. familjesituation ha inneburit minskat intresse för tjänstgöring. Samtidigt är Försvarsmaktens behov av vissa kompetenser ibland så litet att det bara finns några få individer i Försvarsmakten med aktuell kompetens. Tjänstgör dessa i befattning kan de vara svåra att lösgöra.

De pågående förändringarna av Försvarsmaktens personalförsörjning skapade otydligheter avseende villkor vilket kan ha påverkat viss rekrytering negativt.

Civila arbetsgivare behövde inte heller bevilja tjänstledigt då NBG inte föll under samma regelverk som tjänst i internationella militära insatser.

Förmågan att bemanna även svårrekryterade befattningar utgör en förutsättning för ett ramnationsansvar. Villkor, personalpooler för specialister samt antalet befattningar i organisationen för trånga kompetenser kan behöva studeras vidare. I ett första steg har Försvarsmakten genomfört en kartläggning av uppfattade bristkompetenser.

Utbildning och övning, inklusive stöd till gästande förband

Varje stat svarar för utbildning, övning och evaluering av till NBG 11 anmälda enheter. Ramnationen Sverige genomförde därutöver utbildning, övning och evaluering av multinationella enheter, framförallt styrkehögkvarteret (F)HQ, samt övningar för NBG 11 som helhet. Förbandsövningarna hösten 2010, varav slutövningen samlade drygt 2 000 soldater och officerare, var centrala i att bygga upp en fullt operativ stridsgrupp. Det var under dessa som förbandet provades och en sammanhållen enhet växte fram. Alla enheter bör delta för att nå full effekt.

Antalet övningsdagar ökades som en erfarenhet från NBG 08, för att nå ytterligare samträning. Evaluering var viktigt för att skapa en stridsgrupp med gemensam nivå avseende interoperabilitet, förmåga och taktiskt uppträdande. Evaluering av NBG genomfördes i enlighet med kraven i *EU BG Concept*. Evalueringensresultaten gav Försvarsmakten god grund för nödvändiga kompletteringar och förbättringsåtgärder inför och under beredskapsperioden.

I och mellan övningarna gav Sverige logistiskt stöd inte bara till svenska, utan även till gästande förband, *Host Nation Support* (HNS). Sverige som ramnation stod, mot självkostnadspris, för bl.a. transporter, mat, och drivmedel. Olika förband, med olika behov, stöttades av Försvarsmaktens logistik samt av ett antal svenska "värdförband". Detta krävde samordning av avtal, tillstånd, fakturering etc. Det finns utvecklingspotential i svenska processer och ansvarsförhållanden för HNS. Detta är värdefulla erfarenheter för att vidareutveckla svensk förmåga att ge och ta emot stöd från andra nationer.

Beredskapsfasen

NBG 11 kom inte att sättas in som en EU-stridsgrupp. Vissa delar deltog dock i flyginsatsen över Libyen, operation UNIFIED PROTECTOR (FL 01/02). Även viss annan personal sattes in i pågående insatser.

Beredskapsperioden har av förbandsdelarna i huvudsak använts till kompletterande utbildning, vidmakthållandeträning, kompensationsledighet, erfarenhetshantering samt materielvård och förberedelser för materielåterlämning. Vissa förband har i någon mån påbörjat utveckling mot insatsorganisation 2014, förberett återgång till sin ordinarie roll i insatsorganisationen eller påbörjat förberedelse för internationell insats.

Vidare genomfördes operativ planering och uppföljning av tre pågående konflikter. Huvudsyftet med denna verksamhet var att upprätthålla insatsfokus.

Beredskapskravet

Huvuddelen av de svenska enheterna i NBG 11 bedömer att de klarade att upprätthålla anbefalld beredskap om tio dagar. Undantagen utgörs av vissa materieltunga enheter (logistikkompani, flygbasenheter) som bedömer att de behövde ytterligare någon vecka innan

hela förbandet skulle vara färdigt för avtransport. Detta berodde bl.a. på att materielen användes vid kompletterade och vidmakthållande utbildning. Det finns också behov av utbildning avseende packningsrutiner.

Försvarsmaktens interna styrningar behöver ges ut tidigare och vara tydligare. Deployeringskonceptet utgjorde en god grund att stå på och en förutsättning för att kunna deklarerat initial respektive full operativ förmåga inom angivna tidsramar.

Libyeninsatsen (FL 01/02)

Den enligt Natos metoder och kriterier genomförda evalueringen innebar att det fanns god kunskap om stridsflyg-, transportflyg- samt flygbasenheter och deras förmågor. Det gick därför att direkt avgöra att dessa enheter var tillgängliga och redo för Libyeninsatsen. Detta var helt avgörande för såväl beslutsprocess som för den korta tiden från politiskt beslut till dess att förbandet var operativt.

Konsekvenserna för NBG 11 av att bryta ut flygenheterna hanterades genom viss omprioritering och tillförsel av såväl personal som materiel. I slutet av beredskapsperioden hade NBG 11 åter full operativ förmåga med kvarvarande flygenheter (helikopter och transportflyg). Vid ett beslut av EU om att sätta in NBG 11 skulle en förnyad styrkegenerering ha genomförts, varvid de förband och förmågor som övergått till insatsen över Libyen (FL 01/02), antas ha ersatts.

Ekonomi NBG 11

I nedanstående tabell redovisas den anslagsförbrukning som kan härledas till NBG 11 2009, 2010 och 2011 under anslaget 1.1 Förbandsverksamhet och beredskap, anslagspost 1.1.1. Anskaffning på anslagsposterna 1:1.3 och 1:1.4 för materiel sker endast mot insatsorganisationens krigsförband och redovisas inte särskilt för NBG 11. Viss planerad anskaffning har dock tidigare lagts på grund av NBG 11. De materielunderhållskostnader som uppstått i samband med användning för utbildning och träning av NBG 11 har belastat anslag 1.1. Ingen anslagsförbrukning har uppstått mot anslaget 1.2 eftersom förbandet i sin helhet inte blivit insatt. Kostnaderna för den insats som skett med för NBG 11 avdelade flygstridsförband har redovisats under operation UNIFIED PROTECTOR över Libyen (FL 01/02).

Anslag (tkr) \ År	1:1	1:2	1:3	1:4
2009	19 510	0	0	0
2010	714 179	0	0	0
2011	786 658	0	0	0
Summa	1 520 347	0	0	0

Tabell 1 Anslagsförbrukning för NBG 11 uppdelat per anslag och år

Bedömda merutgifter (av totala kostnader)

Av de redovisade kostnaderna för NBG 11 utgör 53 miljoner kronor beredskapstillägg för personalen och 140 miljoner kronor utgifter för övningar m.m. Dessa utgifter om cirka 190 miljoner, för åren 2009 till 2011, är de bedömda merutgifterna för Försvarsmakten vid genomförandet av uppdraget NBG 11.

Nr 3 Stridskrafternas utveckling

Återrapporteringen avseende punkt nr 3 Stridskrafternas utveckling återfinns i punkt nr. 20 Uppföljning av det försvarspolitiska inriktningsbeslutet som ingår i underbilaga 4.1.

Nr 4 Insatser

Återrapporteringen avseende punkt nr 4 Insatser internationellt i regleringsbrevet för 2011 återfinns i huvuddokumentet och i bilaga 3.

Nr 6 Forskning och utveckling

Återrapportering

Försvarmakten ska beskriva i vilken utsträckning forskning och utveckling (FoU) har kommit insatsorganisation tillgodo under 2011. Vidare ska Försvarmakten beskriva i vilken utsträckning civil forskning och utveckling har tillgodogjorts inom myndighetens FoU, myndighetens bedömning av nyttan samt hur andelen internationellt samarbete inom FoU-området har utvecklats.

Svar

Inledning

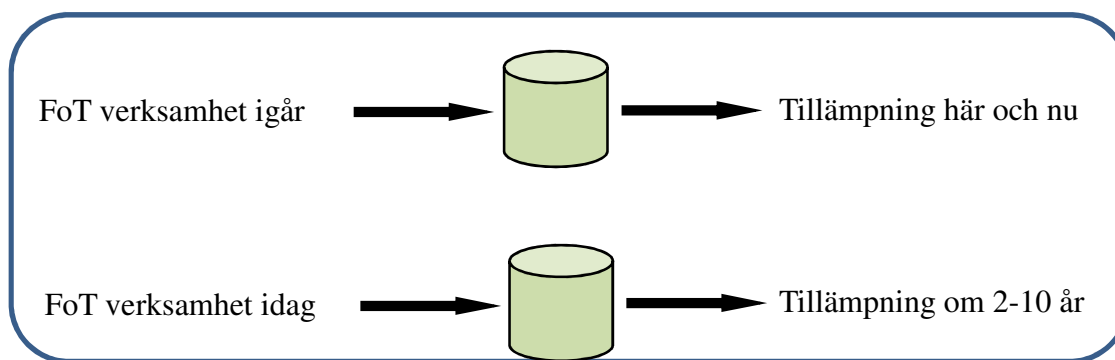
Forskning och utveckling i anslag 1:5 är en långsiktig investering som Försvarmakten gör för att över tiden vidmakthålla och utveckla efterfrågade förmågor. Den sammantagna verksamheten kan ses som ett antal instrument och länkar i utvecklingskedjan från forskning och teknikutveckling via studier, konceptutveckling och experiment till organisations- och metodförsök eller materielförsök och -utveckling.

Kunskapsuppbyggnad

Det primära syftet med forskning och teknikutveckling (FoT) är att vara kunskaps- och kompetensskapande genom att bygga upp en kunskapsbank, se figur 1. Kunskapsbanken ska tillämpas för att kompetensförsörja Försvarmaktens utveckling av efterfrågade förmågor både på kort - och lång sikt. FoT är förutsättningsskapande verksamhet för att utveckla en förmåga. Den kunskap som genereras ger Försvarmakten nödvändiga beslutsunderlag om bland annat, hur hotbilden ser ut och utvecklas:

- Vad kan Försvarmakten göra i form av materiella motåtgärder?
- Vad kan Försvarmakten göra avseende taktiskt uppträdande?
- Vilka medvetna risker tar Försvarmakten?

Långsiktigt vidmakthållande av förmåga förutsätter utveckling då en förmåga antingen utvecklas eller avvecklas genom att bli irrelevant i en omvärld i ständig förändring. Långsiktighet i forskningen är av stor vikt för att skapa förutsättningar för långsiktigt vidmakthållande. Vidare så ger den kunskap som skapas i kunskapsbanken en kunskapsnivå som möjliggör för Försvarmakten att anpassa sig till det oväntade. Med forskning på lång sikt skapas även förutsättningar att möta nya hot och möjligheter.

Figur 1 Uppbyggnad av kunskapsbanken för kompetensförsörjning av förmågeutveckling.

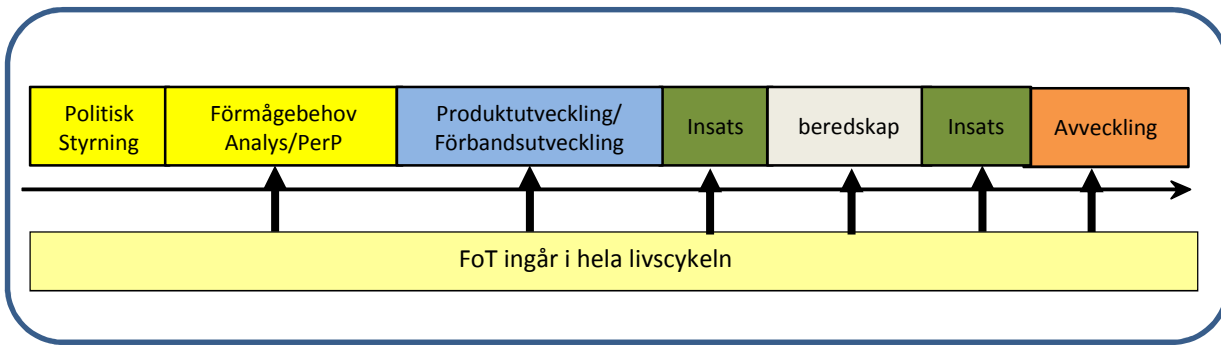
Den forskning som har genomförts tidigare, i vissa fall ända upp till för 15 år sedan, är idag relevant för tillämpning inom Försvarmakten, som exempelvis att den forskning som genomfördes för tio år sedan ligger till grund för de val Försvarmakten gör avseende JAS 39. Den forskning som genomförs idag kommer primärt att fylla på kunskapsbanken för tillämpning om 2 till 10 år. En mindre del kommer även till användning under samma år den genomförs. Forskning och teknikutveckling är i grunden långsiktig verksamhet där realisering av resultaten och nyttan sker vid ett senare tillfälle och ofta i ett annat sammanhang som exempelvis leverans av ett materielsystem, en taktisk anpassning eller förändrad utbildning av militär personal.

Det är svårt att härleda nyttan i Försvarmakten p.g.a. tidsglappet mellan genomförd FoT och tillämpning. Ofta är det flera olika komponenter inom FoT, små såväl som större, som bidragit till leveransen (nyttan) vilket komplicerar härledningen ytterligare. Beslut om anskaffning, taktikanpassning eller förändrad utbildning grundas på forskning som genomförts för kanske upp till tio år sedan. Vilken forskning ska idag ligga till grund för beslut som ska fattas om tio år?

Utmaningen är att identifiera vad kunskapsbanken skall fyllas med, d.v.s. vilken kunskap och kompetens kommer Försvarmakten ha behov av på lång sikt.

Livscykelperspektivet

Forskning och teknikutveckling (FoT) är en integrerad del av förmågeutvecklingen och inte bara en del i de tidigaste faserna av livscykeln, se figur 2 på nästföljande sida. Den investering av kunskaps- och kompetensuppbyggnad som anslag 1:5 utgör används i hela livscykeln, från idé till avveckling, för ett materielsystem eller förband. En kontinuerligt pågående tillämpning av kunskapsbanken är deltagande av experter för att stödja kravformulering på förband och materiel, upphandling av materiel, utveckling av materiel och förband samt att stödja pågående operationer. Som följd av den tillämpade materielförsörjningsstrategin och den nya personalförsörjningen i Försvarmakten kommer denna form av leveranser och nytta att accentueras och öka i vikt. En grundförutsättning för att FoT kan vara en integrerad del i förmågeutvecklingen och bidra under hela livscykeln för ett system är att kunskapsbanken kontinuerligt fylls på.

Figur 2 FoT i ett livscykelperspektiv för ett förband eller materielsystem

Leveranser 2011

Under 2011 har ett antal leveranser till Försvarmakten genomförts som kommit till nytta för Försvarmakten. Exempel på leveranser från forskning och teknikutveckling med överföring till insatsorganisationen under 2011 är bl.a. analys av rikoschettegenskaper och riskområden för 5/56 ammunition, vilket kommer öka säkerheten vid övning och insats vid alla förband med finkalibervapen i Försvarmakten. Den vapentekniska hotanalys som genomförts har bland annat stöttat direkta behov av vapentekniskt underrättelsearbete för identifiering av tekniska och taktiska motåtgärder vid insats.

Personal har avdelats till EDA:s Multi National-Theatre Exploitation Laboratory vilket genererar erfarenhet och ökar möjligheten till effektivt underrättelsearbete inom exploateringsområdet kopplat till IED. Vidare så har personal från kriminalteknisk säkerhetsunderrättelsejänst (KTSU) utbildats så att de har kunskaper i rekonstruktion av händelseförloppet efter en explosion avseende laddningsutformning och placering samt förmåga att genomföra provtagning av sprängämne och spårning av komponenter. Förband har utbildats i vapentekniska frågor för att vid insats ha förmåga att värdera risker särskilt vad det gäller hotvapen. Inför beslut om att eventuellt införa förmågan att med burna vapensystem verka med indirekt eld har beslutsunderlag levererats för att Försvarmakten skall kunna bedöma möjligheter och svårigheter med att använda burna vapensystem i indirekt mod. Vid mindetonationer är skyddet av fötterna ett stort problem. En utvärdering av stötabsoberande material har genomförts som visar att det är möjligt att införa material som begränsar skadorna som uppkommer till följd av stötvåg i fordon.

En metod och prototyp för datogenererade motståndare har levererats till Flygvapnets luftstridssimulerings-center (FLSC) som innebär att anläggningen kan användas mer effektivt då alla åtta pilotstationer kan nyttjas för övning, utbildning eller förberedelser inför internationella insatser. Dessutom möjliggör detta genomförande av större uppdrag och frigör resurser för övningsledning. Metoder för utveckling av populationssimulering har levererats som möjliggör för Försvarmakten att utnyttja simuleringen som ett avdömningsverktyg vid spel om urbana operationer och öka Försvarmaktens förståelse för operationer i bebodda miljöer.

Inom termofysiologi har resultat rörande värmebelastning av markarens klädsystem och personskydd påverkat val och upphandling av skyddsvästar. En leverans med målet att transferera och integrera ett personalhanteringssystem i Försvarmaktens ledningsstödsystem har inneburit att personalfunktionen på insatsstaben har fått förbättrade möjligheter till personaladministration och kompetenshantering.

Planeringsstöd i form av mjukvara har levererats för förbättra ledningsförmågan inom telekrig och CNO (Computer Network Operations) vilket medför att Försvarmakten nu har tillgång till ett planeringsstöd rörande ledning av telekrig och CNO i operativ stab. Rekrytdata för den nya personalförsörjningen har levererats vilket ger ingångsvärden för de nya personalkategorierna GSS/K och GSS/T. Vidare så har leveransen även inneburit nya kunskaper angående rekrytering och urval av nya grupper för Försvarmakten.

En värderingsmetod för taktisk värdering av sensorsystem har levererats och som används skarpt för att värdera sensorsystem för bevakning av camp i exempelvis Afghanistan. Inom undervattensområdet (UV) har hotbild avseende UV-sensorer, UV-signaturer och UV-kommunikation, särskilt inom området icke-akustik levererats, vilket ger Försvarmakten möjlighet att anpassa stridsteknik och taktik avseende ubåtsoperationer, minröjning och ubåtsjakt. Kunskaper och tekniker som levererats inom UV-området rörande konstruktion av NGU/A26 har medfört att Försvarmakten har kunnat anpassa ubåtens systemutformning.

Huvuddelen av leveranserna till Försvarmakten, inkluderat exemplen ovan, har en direkt eller indirekt koppling till internationella insatser. Vidare finns en del leveranser som mer tydligt är riktade mot pågående eller genomförda internationella insatser. Nedan anges några exempel;

Afghanistan

En analys av klimatpåverkan av ammunition i Afghanistan avseende temperatur, fuktighet, stöt och vibration har genomförts vilket skapar underlag för miljöprovning av ammunition i Sverige för att säkerställa funktionstillförlitlighet och säkerhet internationellt så väl som nationellt. System för skydd av trupp vid insats i Afghanistan har levererats genom utformning av operationsanpassade utrustningar som använts i flera delar av kedjan från inkomna underrättelser till en färdigprogrammerad modul för nyttjande i insatsen. Operationsanpassade bibliotek och datasatser för varnings- och motverkanssystem (VMS) inför och under flyginsatsen i Afghanistan, helikopter och transportflyg, har levererats.

Libyen

Operationsanpassade bibliotek och datasatser för varnings- och motverkanssystem (VMS) inför och under flyginsatsen i Libyen FL 01 och 02 har levererats. Vidare så har utformning av flygtaktiskt uppträdande vid identifierade eller befarade hotsituationer kunnat genomföras med stöd av telekrigskunskap. De resultat som erhållits vid försvarsmedicinska studier om långa flygpass i DFS hade stort praktiskt genomslag inför planering och genomförande av Libyeninsatsen. PSYOPS-förbandet har utbildats i interkulturell kommunikation för att öka förståelsen för betydelsen av detta, vilket kom till operativ nytta i Libyeninsatsen. En utvärdering av kompetensförändringar för stridspiloter genomfördes under FL 02. Med det levererade värderingsinstrumentet P-DEEP (Pilot Deployment Experience Evaluation Package) genomfördes en datainsamling som belyser hur stridspiloternas kunskaper, färdigheter och erfarenheter påverkats genom deltagande i insatsen, vilket kan användas för framtida utbildning, träning och övning.

FoT leveranser före 2011 som var förutsättningsskapande för leveranser till Försvarmakten under 2011

Oftast levereras resultat och kunskap från forskning och teknikutveckling ett antal år före leveransen till Försvarmakten av materielsystem, en taktisk anpassning eller förändrad utbildning av militär personal. Den tidsfördröjning som uppstår av att realisering av resultaten och nyttan från forskning och teknikutveckling sker vid ett senare tillfälle och ofta i ett annat sammanhang medför att kopplingen till den tidigare genomförda FoT-verksamhet inte blir tydlig och därmed även att nyttan inte blir tydlig. Nedan ges några exempel på leveranser från FoT som skett före 2011 men som varit förutsättningsskapande för leveranser till Försvarmakten under 2011.

Under tiden 2006-2010 genomfördes en analys och leverans av hotbild med objektbeskrivningar som under 2011 har resulterat i ökad säkerhet vid rövning av IED och andra hotstridsdelar. Under ett antal år på 2000-talet har forskning och studier genomförts avseende en ny förmåga i 40 mm ammunition som inneburit att under 2011 är denna nya typ av ammunition under anskaffning, vilken kommer öka möjligheten till korta skjutavstånd i t.ex. strid i bebyggelse med bibehållen säkerhet för egen personal. Den nya konstruktionsprincipen har även gjort ammunitionen billigare. Före 2010 levererades Informationshanteringsmodeller till stöd för logistiksimulering till FM Logistiksystem som medförde att 2011 levererades ett prognosverktyg för logistik till Försvarmakten som ger möjlighet att analysera dimensioneringsgrunder för förbands uthållighet. Analys av hotbild inklusive emitterar från kända hotsystem levererades 2010 till FMTKSE (Försvarmaktens telekrig stödenhet). 2011 levererade FMTKSE telekrigsbibliotek innehållande motmedelsfunktioner till flygplan och fartyg i Försvarmakten. Detta innebär ökad säkerhet/överlevnadssannolikhet vid insatser för förare och besättningar. 2011 levererade FMV spaningskapsel JAS till Försvarmakten vilket skapade en förmåga till flygspaningskapacitet till JAS39 som nyttiggjorts i insatsen i Libyen. Under ca 2001-2005 genomfördes FoT-verksamhet som skapade underlag för krav på telekonfliktverktyget NTK. Under 2011 har en analys av situationen på campen i Afghanistan genomförts med verktyget, vilket gett ökad möjlighet att minska telekonflikterna på campen. Med FoT-verksamhet som bas har kompetens inom robust positioneringstjänst skapats under åren 2007-2010. Med detta som grund levererades under 2011 kryptohantering för militär GPS vid Libyen-insatsen som förbättrade säkerheten.

Leveranser 2011 i ett livscykelperspektiv

Forskning och teknikutveckling (FoT) ska som en integrerad del i förmågeutvecklingen stödja med kunskap under hela livscykeln från idé till avveckling. Stödet sker exempelvis med expertstöd eller rapporter till andra uppdrag för Försvarmakten, som är en form av avtappning av FoT-kunskap, eller kompetenshöjande seminarier eller utbildningar. Nedan ges exempel på kunskaper och tekniker som framkommit i FoT-verksamheten inom undervattensområdet under 2011 och som har använts inom andra pågående uppdrag som genomförs för Försvarmakten under 2011:

- Anskaffning av autonom undervattensfarkost för minspaning (AUV Mröj)
- Anskaffning av autonom ytgående minsvepningsfarkost (ASV Mröj)
- Halvtidsmodernisering av signaturkontrollstationer
- Halvtidsmodernisering av ubåtsräddningsfarkost URF, avseende UV-kommunikation
- Vidmakthållande av sonarsystem HYDRA på korvett typ Visby
- Utveckling/anskaffning av undervattensmotmedel för ubåtar

Ett annat exempel på leveranser i ett livscykelperspektiv på kompetensöverföring är att forskning under senare delen av 2000-talet rörande metoder för mätning och utvärdering av lasersystems aerooptiska- och lasertransmissionsegenskaper har utnyttjats för kravspecificering av varnar- och motverkanssystem till statsflygplanet Gulfstream G550. Under 2011 levererades en Gulfstream G550 till förband utrustad med ett DIRCM-system (ett motverkanssystem för egenskydd på flygplan som bekämpar inkommande fientliga robotar) så att flygplanet är utrustat med ett modernt egenskydd.

Studier

Exempel på leveranser från studieverksamheten är bland annat underlag från arenastudierna till Försvarmaktens perspektivstudier och arbetet med Försvarmaktens Koncept 2020. En studie har rört hur luftvärnets sensorsystem kan utvecklas. Fokus har bland annat legat på hur synergieffekter kan uppnås genom att fusionera data från olika typer av sensorer samt hur lätta och mobila sensorer kan tillföras och integreras i sensornätverk. I nordisk samverkan har en inledande fas av studien Manouvre Battalion 2020 genomförts. Syftet är att överenskomma och tydligare specificera områden för utvecklat samarbete. Denna studie fortsätter nu med hög ambition och prioritet. Studien ”Behov av luftburen förmåga i den maritima arenan” har redovisat förslag på åtgärder för att möta behovet av luftburna plattformar/förmågor i marina operationer i den kommande 15-årsperioden. I flygstridskrafternas fortsatta utvecklingsarbete har det gjorts en nulägesanalys och utarbetats förslag på Flygvapnets utveckling på 20 års sikt. Vidare har Försvarmaktens behov av en helikopterbunden ledningsplattform/funktion studerats. Ett förslag på framtida taktisk ledning av luftstridskrafter har tagits fram. Lämpliga logistikkoncept för svenska flygstridskrafter har också studerats. Huvudstudie PSYOPS har bl.a. studerat på vilket sätt psyops genomförs i internationella insatser och utifrån dessa erfarenheter och resultat föreslagit förändringar av Försvarmaktens användande av psyops. Studien har också gjort en analys av regelverket kring och möjligheterna att genomföra psyops nationellt.

Metoder för logistikledning har studerats i syfte att utveckla ledningsmetoder för logistikfunktionen på taktisk nivå. Studien har också tagit fram en metodhandbok ”Logistikledning taktisk nivå”, för försöksvis tillämpning. Den doktrinära konceptutvecklingsverksamheten har koncentrerats på att stödja, de i Försvarmaktens utvecklingsplan 2009-2011, fastställda målsättningarna. En viss omfokusering har genomförts baserat på behov av kunskapsöverföring till (F)HQ för NBG 11. Det mest prioriterade området under året har varit utvecklingen av en metod som stödjer multifunktionella och multinationella operationer. Kunskap från denna utveckling, främst vad avser operativ planering samt kunskaps- och informationshantering inom underrättelseverksamhet, har överförs till insatsorganisationen. (F)HQ NBG 11 har, genom utbildningsinsatser samt stöd vid träning, fått ökad förmåga att planera insatser i komplexa situationer.

Som ett stöd till utvecklingen av metoder för multinationella och multifunktionella operationer har Försvarmakten utvecklat förmåga för att bidra till den vidare utvecklingen av allomfattande ansatser (Comprehensive Approach tillsammans med andra myndigheter). Stöd har även lämnats till utvecklingen av området inom EU och FN. Ett aktivt deltagande i internationellt utvecklingsarbete har också bidragit till en utvecklad förmåga att agera i områden där irreguljära hot förekommer. Kunskapen har inarbetats i konceptutvecklingen avseende operativ ledning samt i utbildning vid SWEDINT. Det internationella samarbetet har även utgjort en integrerad del av det övriga konceptutvecklingsarbetet. En viktig målsättning har varit att stärka förmågan till interoperabilitet, bl.a. genom samarbete med NATO.

Andel Internationellt samarbete

Bedömningen av andelen internationellt samarbete inom FoU-området och dess utveckling har gjorts genom att inhämta preliminära underlag från de genomförande myndigheterna Försvarets materielverk (FMV) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Då nuvarande planerings- och redovisningssystem inte med automatik kan ge underlag i denna frågeställning är uppgifterna betingade med osäkerheter och trender är svåra att utläsa. Försvarsmaktens inriktning är att internationellt samarbete är möjligt inom i princip alla områden, och att det ska öka i omfattning. Samtidigt har det under året skett en genomgång av internationella samarbeten och Försvarsmakten har inriktat dessa till att omfatta ett begränsat antal länder och organisationer. Den inriktningen ska ligga till grund för vidare arbete på den internationella arenan.

Forskning

En stor del av det internationella forskningsutbytet utgörs av informationsutbyte av akademisk karaktär, utan ekonomiska kopplingar. Avseende den forskning som utförs på Försvarsmaktens uppdrag av FOI och FHS görs den övergripande bedömningen att i stort sett alla forskningsprojekt haft inslag av kontrakterad eller överenskommen internationell samverkan eller informationsutbyte under år 2011. Genom samarbete får FOI tillgång till kunskaper och försöksutrustning som gör det möjligt att tillfredsställa Försvarsmaktens och andra kunders behov.

Den ekonomiska andel som överenskommit eller kontrakterats för internationell samverkan inom forskningen uppgick till cirka 61 miljoner kronor under 2011. Genomförda reduktioner av FoT i Sverige och andra länder har även 2011 gjort det fortsatt nödvändigt att samarbeta och dela på kompetens och resurser. Inriktning och ambition är att fortsatt söka kostnadseffektiva samarbeten, vilka bedöms vara fördelaktiga för såväl förmågutveckling som i ekonomiska termer.

Omfattningen av det avtalsbundna samarbetet styrs främst av andra länders behov och villighet att samarbeta. Den fortsatta ekonomiska krisen och därmed följande budgetpåverkan i olika länder har under året lett till förseningar och i vissa fall att länder drar sig ur projekt.

Teknikutveckling

Avseende den teknikutveckling som utförs på Försvarsmaktens uppdrag genom FMV görs den övergripande bedömningen att andelen projekt som har inslag av kontrakterad eller överenskommen internationell samverkan år 2011 var cirka 30 procent. Denna nivå bedöms komma att gälla även för år 2012.

Den ekonomiska delen som överenskommit eller kontrakterats för internationell samverkan beräknas uppgå till cirka 85 miljoner kronor för år 2011, vilket är något mindre än beräknat och bedöms att ligga på samma nivå under 2012. Den ekonomiska krisen och därmed följande budgetpåverkan i olika länder har under året lett till förseningar och i vissa fall att länder drar sig ur projekt.

Civil forskning och utveckling som tillgodosjorts under 2011

I enlighet med Försvarmaktens FoU-strategi från 2009 sker ett kontinuerligt arbete för att skapa kostnadseffektiva lösningar på Försvarmaktens kunskapsbehov. Inom många områden finns uppenbara behov att leverantören har en djup kunskap om Försvarmaktens verksamhet och systemlösningar, ibland kopplat till krav på sekretess. I andra fall är en långsiktigt uppbyggd kunskapsbank hos leverantören nödvändig för att ge erforderligt stöd för värdering och/eller analyser. Sådan kunskap är ofta avgörande för att resultatet skall bli försvarsspecifikt relevant och inte bara generiskt.

I ökande omfattning finns dock generella behov av kunskap, där universitet och högskolor genom sina nätverk både kan bredda och fördjupa förutsättningarna för att ge stöd till Försvarmaktens transformation.

Försvarmakten har under året befast och utökat samverkan med civil FoU, inom områden där kostnadseffektivitet kan påvisas. Inom ramen för det 2010 etablerade FoU-samverkansprogrammet knyts efterhand nya kontakter. Fortsatt samverkan har skett med Folke Bernadotteakademien och Utrikespolitiska Institutet. Beställningarna till civila universitet och högskolor har ökat, främst inom human- och samhällsvetenskapliga ämnesområden.

Även korta uppdrag kan vara av intresse inom områden där civil forskning är framstående, varvid kostnadseffektivitet erhålls genom att kapitalisera på den kunskap som byggs upp genom tidigare forskning för andra uppdragsgivare. Ett exempel på ett sådant område där universitet och högskolor, UoH, är en lämplig leverantör är personalförsörjning. En svaghet med korta uppdrag är dock att ingen försvarsspecifik kunskapsbank byggs upp hos leverantören som kan avtappas vid ett senare tillfälle om behov uppstår.

För kunskapsuppbyggnad avseende hur man bäst ska kunna säkra flöden i regioner där Försvarmakten har uppdrag att verka internationellt samt för förmågan att stödja samhället i kris, har Försvarmakten under året formaliserat forskningssamverkan inom Training Regions Research Centre. Genom kopplingar till behov och kunskaper inom såväl akademi, industri och bolag som kommuner och landsting stärks genom detta interoperabiliteten med nationella aktörer och skapas kostnadsdelning genom samfinansierad verksamhet.

Under 2010 etablerades ett projekt för forskningssamverkan med högskolor och universitet i syfte att utarbeta underlag för en säker och rationell informationshantering. Detta samarbete har under 2011 utvidgats och bedöms av båda parter vara av stort värde. Det kommer nu tjäna som en modell för studier av förutsättningar för Försvarmakten att initiera motsvarande samverkan inom andra områden.

Inom teknikområdet har samverkan fortsatt med Vinnova och industrin, genom beställningar via FMV. Dels inom det Nationella Flygtekniska Forskningsprogrammet, NFFP, som fortsatt uppvisar mycket positiva resultat, dels genom mera riktade specifika teknikprojekt.

Slutligen utnyttjas civilt driven teknikutveckling i samverkansprogram med USA, där svensk civil spetsforskning och Försvarsmaktens behov medger kostnadseffektiva bilaterala samarbeten. Ett exempel på detta är satellitsamarbetet mellan Air Force Research Laboratory (AFRL, USA), Försvarsmakten och AAC Microtec AB (Sverige), som handlar om miniaturisering av elektronik som ger en väsentlig minskning av storlek, vikt, volym och kraftbehov.

Nr 9 Effektivitet och god hushållning

Återrapporteringen avseende punkt nr 9 Effektivitet och god hushållning i regleringsbrevet för 2011 återfinns i huvuddokumentet.

Nr 11 Redovisning av avräkning mot anslag

Redovisningen i enlighet med bilaga 3 till regleringsbrevet för 2011 återfinns i huvuddokumentet.

Nr 12 Grundorganisationen

Återrapportering

Försvarsmakten ska redovisa vidtagna åtgärder rörande lokaliseringen av försvarsmusiken.

Svar

2009 fattade Försvarsmakten beslut om att organisera dåvarande Försvarsmusikcentrum (FöMusC) i tre musikkårer varav två (Arméns Musikkår - AMK och Livgardets Dragonmusikkår - LDK) med lokalisering i Stockholm och en (Marinens Musikkår - MMK) i Karlskrona.

2010-01-01 avvecklades FöMusC som egen organisationsenhet och inordnades under Livgardet med *bibehållen lokalisering* för de tre musikkåerna.

Nr 13 Miljöfrågor

Återrapportering

Försvarsmakten ska redovisa hur arbetet med strategiska miljöbedömningar i planerings- och beslutsprocessen har utvecklats.

Svar

Under 2011 har Försvarsmakten utfört strategiska miljöbedömningar i syfte att uppnå sina miljömål och minska myndighetens miljöpåverkan. Nedan följer en beskrivning om vad som har gjorts inom respektive område. En mer utförlig beskrivning av miljöarbetet under året kommer att presenteras i Försvarsmaktens miljöredovisning på www.forsvarsmakten.se

Arbetet med att ta fram ett övergripande miljöledningssystem för Försvarsmakten börjar närma sig sitt slut. Ledningssystemet beräknas vara klart och i drift från och med april 2012.

Därefter återstår dock ett intensivt arbete med implementering och utbildning för att systemet ska fungera som det är tänkt.

Under 2011 har nya miljömål för Försvarsmakten tagits fram. Målen har minskats ner från nio till tre stycken och är så kallade "SMART"-mål⁵ så att miljöledningssystemet inom Försvarsmakten kan mäta och följa upp målen. De nya miljömålen kommer att gälla från och med 2012-01-01 till och med 2012-12-31.

Miljöavdelningen i högkvarteret är från 2010 en fast remissinstans för samtliga taktiska, tekniska och ekonomiska målsättningar (TTEM) samt tekniska målsättning för utbildningsmateriel (TEMU). Genom ett aktivt deltagande med denna kompetens i denna process ökar Försvarsmaktens möjligheter att genom lämplig utformning av materielen påverka och minimera det ekologiska avtrycket under materielens samtliga faser - anskaffning, nyttjande, vidmakthållande och avveckling.

Miljökompetens ur Försvarsmakten har medverkat vid den pågående avvecklingen av Camp Victoria i Kosovo. Avvecklingen följs av FOI i samarbete med Försvarsmakten för att kunna utvärdera de erfarenheter som erhållits efter genomfört saneringsarbete.

Försvarsmakten har även startat slutarbetet tillsammans med EUMS med ett EU-koncept avseende miljöpåverkan vid EU-ledda insatser.

Ett framgångsrikt forskningsprojekt med många samverkande myndigheter inom miljöområdet är "Verktyg för miljöanpassning av försvarsmateriel i dess livscykel". Projektet syftar till att skapa ett verktyg för att kunna värdera och kvantifiera miljöaspekter för försvarsmateriel genom hela dess livscykel.

I ett trilateralt samarbete med USA och Finland påbörjades under året framtagandet av ett gemensamt utbildningspaket, inom miljöområdet, för soldater, sjömän och officerare vid insats. Utbildningspaketet kommer att kunna nyttjas från grundläggande soldatnivå till försvarshögskolenivå. Särskild vikt kommer att läggas på specialistofficerens utbildning.

Nr 14 Personalfrågor

Återrapporteringen avseende punkt nr 14 Personalfrågor i regleringsbrevet för 2011 återfinns i huvuddokumentet och i bilaga 2.

Nr 15 Materielförsörjning

Återrapportering

Försvarsmakten ska redovisa de totala kostnaderna för avveckling av övertalig materiel samt kostnaderna direkt förknippade med försäljningen. Kostnaderna bör brytas ned i bland annat kostnader för försäljning, destruktion samt förrådsavveckling. Försvarsmakten ska tydligt och överskådligt redovisa intäkterna från försäljning av övertalig materiel. Med intäkt avses även betalning i form av vara eller tjänst.

⁵ SMART: Specifika, Mätbara, Accepterade, Realistiska och Tidssatta

Svar

Avveckling

Försvarmakten har år 2011 avvecklat övertaliga förnödenheter i syfte att minska kostnaderna för förrådshållning.

Avvecklingen har i likhet med tidigare år genomförts enligt förordningen 2000:678 i form av:

- överföringar till andra statliga myndigheter (71 beslut)
- gåvor till frivilliga försvarsorganisationer (85 beslut)
- gåvor till kommunal räddningstjänst (50 beslut)
- gåvor till internationellt humanitärt bistånd (9 beslut)
- gåvor till museer (45 beslut)

Totalt fattades 260 beslut under perioden. Besluten har genererat överlåtelse omfattande 141 100 förnödenheter.

Destruktion av ammunition, ursprungligen anskaffad för invasionsförsvaret, har genomförts år 2011. Mängden ammunition som avvecklats uppgår till 1 740 ton.

Vidare avvecklades följande år 2011:

- 21 918 st. pallar förnödenheter
- 743 st. fordon

Försäljning övertalig materiel

I enlighet med regleringsbrev 2011 får Försvarmakten vid försäljning av övertalig materiel disponera totala nettointäkter om 20 miljoner kr på årsbasis. Nettointäkter definieras som inkomst av försäljning med avdrag för kostnader direkt relaterade till försäljningen, till exempel hyra av utställningslokal, annonskostnader eller kostnader för nödvändig modifiering av materiel för att möjliggöra försäljning.

Nettointäkt från försäljning (mnkr)	Andel som Försvarmakten får disponera
20 - 300	30%
301 - 500	20%
501 - 1 000	10%
1 001 -	5%

Tabell 2 Andel intäker Försvarmakten får disponera vid försäljning

Likvid överstigande ovan skall återredovisas mot inkomsttitel 3312, enligt ESV inkomstliggare, 2010-02-18 Dnr: 53-1130/2009.

Intäkternas fördelning på typ av materiel

Försvarmakten har per 2011-12-31 försålt materiel i enlighet med nedan redovisning. Försäljningarna av övertaliga förnödenheter inbringade 49 718 748,89 kr.

Nedan listade försäljningar av övertaliga förnödenheter som förtjänar att nämnas:

- Försäljning övertalig mtrl Lot 1, 2, 3, 4, 7 och 8
- Försäljning av PBV 401

Återrapportering försäljning övertalig materiel

Försvarmakten har haft kostnader direkt förknippade med försäljning av övertalig materiel uppgående till 10 000 000 kr Försvarexportmyndigheten (FXM) 15 procent av FMLOG debitering om 84 336 742,62 kr = 12 650 511,39 kr. Totala kostnader förknippade med försäljning av övertalig materiel uppgår till 22 650 511,39 kr.

Nedan framgår beräkning av den Försvarmakten skall återredovisa mot inkomsttitel enligt regleringsbrevet.

Beräkning (kr)

Intäkt per 2011-12-31 FXM	-49 718 748,89
Avdrag som får genomföras av Försvarmakten enligt regleringsbrev	20 000 000,00
Kostnader förknippade med försäljningen	<u>22 650 511,39</u>
Överskott vid försäljning övertalig materiel	7 068 237,50
30% av 7 068 237,50	2 120 471,25
Återstående belopp att redovisa mot inkomsttitel (7 068 237,50 kr – 2 120 471,25)	4 947 766,25

Nr 20 Uppföljning av det försvarspolitiska inriktningsbeslutet

Återrapporteringen avseende punkt nr 20 Uppföljning av det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i regleringsbrevet för 2011 återfinns i underbilaga 4.1.

Nr 34 Verksamhetssäkerhet

Återrapportering

Återrapporteringen avseende punkt nr 34 Verksamhetssäkerhet återfinns i underbilaga 4.2.

Särskilt regeringsbeslut avseende Försvarmaktens deltagande i minröjningsoperationen Open Spirit 2011

Återrapporteringen avseende ovan regeringsbeslut daterat 2011-05-19 återfinns i bilaga 3.

Särskild återrapportering avseende SSR verksamhet

Bakgrund

Enligt olika regeringsbeslut se nedan, ska Försvarsmakten återrapportera SSR-verksamhet

Svar

Sammanfattning

Försvarsmakten har under 2011 genomfört säkerhetssektorreformverksamhet enligt separata regeringsbeslut i Bosnien, Serbien, Kosovo, Afghanistan, Ukraina, Georgien och i östra Afrika. Förutom sekundering av samverkanspersonal har ett flertal utbildningsinsatser av varierande längd genomförts. Dessutom har ett antal seminarier och workshops anordnats. De flesta av aktiviteterna har genomförts i nära samarbete med de nordiska och baltiska länderna. Finansiella bidrag till internationella fonder har utbetalats i enlighet med de olika regeringsbesluten. Sammanlagt har Försvarsmakten förbrukat 9 699 300 kronor av de i olika regeringsbeslut maximalt tilldelade medlen (15 650 000 kronor).

Kosovo

I enlighet med Regeringsbeslut 6, 2011-03-17, Fö 2011/410/MFI har Försvarsmakten lämnat utbildningsstöd och finansiellt stöd till det nationella krisledningscentrat, SITCEN (Situation Center) inom OPM (Office of Prime Minister). Utbildningsstödet har bestått av såväl utbildning på plats som deltagande i kursverksamhet i Sverige. Ökade kunskaper och färdigheter inom SITCEN har kunnat noteras avseende deras krishanteringsförmåga. De bedöms ha uppnått tillräckliga färdigheter för att den fortsatta verksamheten skall kunna bedrivas utan kontinuerlig extern närvaro. Detta motiverar att sekondering av rådgivare överförs till sekretariatet för Kosovos säkerhetsråd i enlighet med Regeringsbeslut 5, 2011-02-03, Fö 2010/155/MFI. Försvarsmakten har härvid stöttat Folke Bernadotteakademien vid utformning av tjänstebeskrivning, arbetsuppgifter mm för denna sekondering. På grund av att etableringen av den nya sekonderingen inte kunde verkställas förrän vid halvårsskiftet har Folke Bernadotteakademien inte behövt något finansiellt stöd från Försvarsmakten.

Försvarsmakten har förbrukat 267 800 kronor av sammanlagt maximalt bemyndigade 1 000 000 kronor.

Bosnien-Hercegovina

I enlighet med Regeringsbeslut 6, 2011-12-15 Fö 2011/23/MFI, har Försvarsmakten lämnat finansiellt bidrag till den fond som upprättats av Nato för att stödja omskolning av övertalig militär personal inom den bosniska Försvarsmakten. Projektet bedöms fortsatt som både välbehövligt och framgångsrikt.

Försvarsmakten har också genomfört möte med representanter för det bosniska försvarsministeriet och den bosniska Försvarsmakten i syfte att konkretisera stödet och vidmakthålla den goda bilaterala relationen. Ett tydligt intresse visades framförallt för utbildningsplatser och kompetensutveckling inom områdena säkerhetssektorreform och stabsutbildning.

Militärhögskolan i Halmstad har under hösten för sina specialistofficerare genomfört en fältövning i Bosnien och Hercegovina, vilken visar på att vårt stöd inom utbildningsområdet är uppskattat.

Peace-keeping centrat (PSOTC)⁶ har successivt utvecklat sin förmåga så att det tidigare stödet från SWEDINT har kunnat ersättas av ett ömsesidigt professionellt utbyte mellan skolorna.

Försvarsmakten har totalt utnyttjat 276 400 kronor av maximalt bemyndigade 300 000 kronor.

Serbien

I enlighet med Regeringsbeslut 8, 2011-06-09 Fö2011/410/MFI, har Försvarsmakten fortsatt lämna stöd till säkerhetssektorreformprojekt i Serbien.

Inom ramen för det Nordisk Baltiska Initiativet har Sverige sedan 2007 stöttat den serbiska försvarsmaktens omskolning av övertaliga underofficerare. Projektet benämns PRISMA. Projektet anses som lyckat, då en hög andel av projektets deltagare fått anställning efter genomförd omskolning. Det nordiska stödet till PRISMA avslutades, som planerat, i maj 2011, men verksamheten kommer att fortsätta i serbisk regi med utnyttjande av de redan inbetalade medlen, vilka beräknas räcka till sommaren 2012.

Försvarsmakten har lämnat ett finansiellt stöd till ett genderprojekt (Support for Gender Mainstreaming in the Security Sector Reform in the Western Balkans) som genomförs av UNDP (United Nation Development Programme) och SEESAC (South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons).

Ett säkerhetspolitiskt seminarium har genomförts i samverkan med ISAC (International and Security Affairs Centre) i Belgrad, med temat ”*Neutrality in the 21st Century Europe – lessons for Serbia*” och inledningsanförande av ambassadör Christer Asp. Seminariet genomfördes i början av december med ett fyrtiotal deltagare från försvaret, inrikesministeriet, och utrikesministeriet samt representanter från diplomatiska kåren. Utvärderingen visade att deltagarna var mycket nöjda, vilket vidimeras av de diskussioner som ägde rum under seminariet. Den under flera år genomförda seminarieverksamheten uppfattas vara ett kostnadseffektivt sätt att få stort genomslag för försvars- och säkerhetsdiskussioner i regionen.

Försvarsmakten har fortsatt det årliga erfarenhetsutbytet med den serbiska generalstaben i syfte att befästa ett gott samarbetsklimat för att därigenom möjliggöra ett reformerande stöd. Som ett resultat av detta har fördjupade diskussioner skett med den serbiska flygstaben kring PARP-process och interoperabilitetsfrågor, varvid evaluerings- och certifieringsstöd är fokusområden. Ett djupare och mer långsiktigt samarbete kring dessa frågor planeras för 2012.

Försvarsmakten har totalt förbrukat 651 700 kronor av maximalt bemyndigade 1 000 000 kronor.

⁶ Peace Support Operation Training Center

Afghanistan

I enlighet med Regeringsbeslut 3, 2011-12-08, Fö2011/25/MFI, har Försvarsmakten lämnat ett ekonomiskt bidrag till Natos fond för finansiering av uppbyggnad av den afghanska armén (*Nato Afghanistan National Army Trust Fund*). Bidraget har riktats till att företrädesvis bygga upp och utbilda säkerhetsstyrkorna i norra Afghanistan.

Försvarsmakten har utbetalat 4 000 000 kronor i enlighet med Regeringsbeslutet.

Ukraina

I enlighet med Regeringsbeslut 6, 2011-01-27 Fö2011/131/SSP, har Försvarsmakten fortsatt lämna stöd till Ukrainas säkerhetssektorreform genom kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyten med Ukrainas försvarsministerium, försvarsmakt och internationella utbildningscentrum Education and Research Centre for International Peacekeeping (ERCIP).

Stödet har lämnats inom ramen för det nordisk-baltiska initiativets för stöd till säkerhetssektorreform (NBI). Stödet ska ses som en del av det svenska stödet för en mer effektiv och transparent offentlig förvaltning som närmare sig europeisk standard och normer.

Försvarsmaktens bedömning är att Ukraina ser Sverige som ett prioriterat samarbetsland främst beroende på Sveriges EU-medlemskap samt vårt nära och utvecklade samarbete med Nato. Efter några år med mycket låg aktivitet från den ukrainska sidan har samarbetet utvecklats under 2011.

Ukraina har presenterat ett antal samarbetsområden där de efterfrågar stöd från NBI för sin fortsatta utveckling. Försvarsmakten har meddelat att stöd kan lämnas i frågor rörande miljöskydd, policy för regionalt samarbete och säkerhet, utbildningsstöd till landets internationella utbildningscentrum ERCIP samt inom juridik.

Under 2011 har Försvarsmakten vid två tillfällen genomfört erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring angående EU:s gemensamma säkerhetspolitik. Vid mötena har EU:s gemensamma säkerhetspolitik, processer för deltagande i EU-insatser, parlamentarisk styrning, interoperabilitet, samordning mellan departementet och myndigheter samt Ukrainas närmande till EU diskuterats. Ett fortsatt samarbete med fokus på EU:s gemensamma säkerhetspolitik planeras.

SWEDINT har fortsatt stödja ERCIP med lärarkompetens samt med elevplatser vid sina FN och NATO-kurser.

Under 2011 har Norge haft huvudansvar för NBI:s juridiska samarbete. Dock har ingen verksamhet bedrivits under 2011.

Försvarsmakten har under 2011 inte gett något finansiellt stöd till Natos PDP program i Ukraina, men planerar att ge ett finansiellt bidrag tidigt under 2012.

Försvarsmakten har sammanlagt förbrukat 160 800 kronor av maximalt bemyndigat 1 000 000 kronor. Det främsta skälet till den låga förbrukningen är att försvarsmaktens aktiviteter till stor del är styrda till NBI:s samarbetsplan samt att ingen utbetalning skett till Nato PDP program.

Georgien

I enlighet med Regeringsbeslut 6, 2011 Fö2011/131/SSP, har Försvarsmakten, inom ramen för NBI (nordisk-baltiskt initiativet för stöd till säkerhetssektorreform), genomfört kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte med det georgiska försvarsministeriet och Försvarsmakten med tonvikt på metoder för försvarsreform och doktrinutveckling. Försvarsmaktens stöd skall ses som en del av det svenska stödet för en mer effektiv och transparent offentlig förvaltning som närmar sig europeisk standard och normer.

Försvarsmakten har genomfört en veckolång kurs för elever från Georgiens försvarsministerium och försvarsmakt i metoder för doktrinutveckling och långsiktig försvarsmaktsplanering. Stödet planeras fortsätta på under 2012.

Försvarsmakten har, tillsammans med representant från försvarsdepartementet, deltagit i Georgiens internationella försvarskonferens "Georgian Defence Conference" (GDC). Konferensen gav en god inblick i hur Georgien ser på sin säkerhetssituation och de fortsatta säkerhetssektorreformer landet står inför

Försvarsmakten har även deltagit i NBI:s planeringsmöte med representanter från Georgiens försvarsministerium för att diskutera förslag till fortsatt stöd och samarbetet för 2012. Syftet med mötet var att stärka det lokala ägandeskapet i Georgien samt samordna NBI:s bilaterala samarbeten med Natos PDP-program. Årliga möten tillsammans med NBI och Georgiens försvarsministerium planeras för att stärka det lokala ägandeskapet samt öka möjligheten att följa upp effekten av NBI SSR-stöd.

Försvarsmakten har under 2011 inte gett något finansiellt stöd till Natos PDP program i Georgien.

Försvarsmakten har förbrukat 85 800 kronor av maximalt bemyndigat 850 000 kronor. Det främsta skälet till den låga förbrukningen är att ingen utbetalning skett till Nato PDP program samt att vissa planerade utbildningsaktiviteter senarelagts.

EASF

I enlighet med Regeringsbeslut 2011-01-24, Fö2010/132/MFI har Försvarsmakten stöttat uppbyggnaden av den östafrikanska fredsstyrkan, Eastern Africa Standby Force (EASF). Det har bland annat skett genom placering av en samverkansofficer vid EASF Coordination Mechanism (EASFCOM) i Nairobi, som en del av Nordic Advisory and Coordination Staff (NACS) och genom ett gediget utbildningsprogram. Sammantaget har cirka 100 individer från regionen kunnat ta del av utbildningarna. Alla årets aktiviteter har sitt ursprung i EASF behov och förfrågningar om stöd.

Det kapacitetsuppbyggande stödet har under 2011 fortsatt fokuserats till två delområden, utbildning av personal samt logistik. Två stora utbildningsinsatser med mobila träningsgrupper, så kallade Mobile Education and Training Teams (METT), har genomförts i Uganda. SWEDINT har genomfört en förberedande stabsutbildningen för tjänstgöring i FN-stab och Trängregementet har genomfört utbildning i eskort- och konvojtjänst.

I stabsofficerskursen, som genomfördes av SWEDINT, deltog 30 kursdeltagare från sex olika medlemsstater i EASF-samarbetet, såväl män och kvinnor. Den svenska kursledningen och de svenska instruktörerna stöddes, i enlighet med det etablerade nordiska samarbetet, av kollegor från övriga nordiska länder.

Trängregementets utbildning i eskorttjänst och konvojering genomfördes under tre veckor i slutet av 2011 som svar på en direkt förfrågan från Uganda. Ett fyrtiotal elever, instruktörer och högre chefer från Uganda deltog i utbildningen. Utbildningen rönt stor uppskattning och det finns ett stort intresse för fortsatt samarbete.

Inom logistikområdet har stödet fokuserat till att genomföra en logistikkonferens för fortsatt utveckling av regionens logistikkoncept samt utveckling av enskilda stabsofficerars kompetens.

Därutöver har ett visst stöd skett inom ramen för utveckling av snabbinsatsförmåga och mentorskap, där kontakterna mellan NBG 11 och den östafrikanska regionen befästs. Det har skett genom att chefen BG 11 samt stabspersonal deltagit som rådgivare under regionens stabsövning i Sudan.

Försvarsmakten har förbrukat 4 256 800 kronor av maximalt bemyndigat 5 500 000 kronor.

EUTM

I enlighet med Regeringsbeslut 3, 2011-09-22 Fö2011/24/MFI, har Försvarsmakten fortsatt deltagit i EU:s träningsinsats (EUTM) i Uganda för utbildning av den somaliska regeringens säkerhetsstyrkor. Det förnyade och ominriktade mandatet för EUTM innebär fokus på utveckling av somalisk befäls- och ledningsstruktur upp till kompaninivå. Försvarsmakten påbörjade sitt deltagande i den förändrade utbildningen i början av oktober 2011 med sju officerare.

På grund av den korta tiden för deltagande under 2011 har ingen belastning av de bemyndigade medlen om 2 000 000 kronor skett.

Särskild återrapportering avseende samarbetet inom det nordiska försvarssamarbetet (Nordefco)

Bakgrund

Enligt regeringsbeslut 7, 2011-03-17, ska Försvarsmakten lämna en årlig lägesredovisning av samarbetet inom det nordiska försvarssamarbetet.

Svar

Inledning

De nordiska försvarsministrarna har i det Memorandum of Understanding (MoU) som tecknats för det militära försvarssamarbetet uttryckt sin vilja att identifiera och utveckla områden för, baserat på en politisk vilja till ett omfattande, tydligt och långsiktigt engagemang till försvarsrelaterade frågor.

Under 2011 har samarbetet baserats på de framsteg som uppnåddes under 2010 och arbetet med att implementera NORDEFECO i Försvarsmakten har fortsatt. Rutiner och processer har utvecklats med syfte att öka integrationsgraden i Försvarsmakten ordinarie struktur.

Samtidigt som framsteg har gjorts och målsättningar uppnåtts grundat på uppstartade arbeten i den tidigare strukturen, så har nya initiativ genererats i NORDEFECO-strukturen.

Samarbetet mellan flygflottiljerna i Bodö, Kallax och Rovaniemi har fortsatt under 2011 med ett stort antal genomförda övningstillfällen. Ett annat signifikant framsteg under 2011 var utvecklingen av den femåriga övningsplanen, CJNEP. Planen innehåller under 2012 sammanlagt 19 samnordiska övningar, från specifika mindre övningar till stora samövningar som Cold Response 12.

De nordiska länderna har också tecknat en överenskommelse om att starta ett nordiskt center för genderfrågor NCGM, som har etablerats i Sverige. Den officiella invigningsceremonin har genomförts den 24 januari 2012. Centret är grupperat vid Livgardet på Kungsängen.

Detta är några av de tydligaste framstegen under 2011. Medvetenheten är stor om att det är alla verksamheter sammantaget som utgör basen för det breda nordiska försvarssamarbetet.

Under 2011 har även åtgärder vidtagits för att fortsätta att utveckla samarbetet med de baltiska staterna, genom att erbjuda tre utvalda aktiviteter för samverkan. Samarbetet syftar till ett ömsesidigt positivt utbyte och bidrar till ökad operativ effekt och kostnadseffektivitet och kommer att utvecklas stegvis.

Att etablera ett brett försvarssamarbete i linje med de försvarspolitiska ambitionerna och att uppnå synbara resultat kräver att arbetet genomförs sekventiellt, snarare än ett arbetssätt som skapar höga förväntningar på snabba framsteg. Det sekventiella arbetet kräver långsiktiga åtaganden från nationella beslutsfattare för att säkerställa att det nordiska försvarssamarbetet återspeglas på rätt sätt i nationella styrdokument och nationell lagstiftning.

När multinationella överenskommelser har träffats är nyckeln till framgång en snabb transformation av dessa överenskommelser till nationella beslut. Detta säkerställer nödvändigt stöd och resurser när de senare ska implementeras som effektiva och gemensamma aktiviteter för genomförande linjevägen i ordinarie struktur.

Även utanför nordens kan man se en trend där olika länder söker efter multinationella lösningar i syfte att vidmakthålla förmågor eller för att kunna utveckla nya, samtidigt som det ekonomiska utrymmet minskar. Inom NATO benämns detta "Smart Defence" och inom EU ofta som "Pooling & Sharing". Den nordiska motsvarigheten kan uttalas NORDEFECO. Det stöd som krävs för att samarbetet ska fungera fullt ut, är en ändrad inställning på alla nivåer inom nordens försvarsmakter, för att mera aktivt söka efter aktiviteter som kan vara ömsesidigt nyttiga om de realiserar. Den politiska inriktningen är tydligt uttryckt i Regeringsbeslut 4, 2011-09-15.

Under 2012 är nu Danmark ordförandeland i NORDEFECO och stafettpippen är överlämnad med varm hand från det svenska ordförandeskapet.

Redovisning

Att konkretisera det nordiska samarbetet har varit en av de nordiska försvarshefernas prioriteringar för 2011.

Styrningen av arbetet på den militära nivån har konkretiserats genom att försvarshefernas riktlinjer fastställts i styrdokumentet "CHOD Guidance", samt genom "MCC⁷ Action Plan 2011", som båda i olika detaljeringsgrad inriktar det nordiska arbetet utifrån en helhetssyn. Arbetet med att fastställa Nordefco-strukturens arbetsrutiner har färdigställts och styrdokumentet "GUNOP" har fastställts.

På den militära nivån finns fem samsamarbetsområden, var och en ledd av en OF-5 (överste) officer från något av medlemsländerna och med likvärdiga representanter från övriga nationer. Dessa är utsedda för att verka i Nordefco inom samsamarbetsområden ("COPAs") som motsvarar officerarnas ansvarsområden och mandat i sina respektive försvarsmakter.

Sverige har under 2011 haft i uppdrag att leda två samsamarbetsområden: "Strategic Development" resp. "Operations". Inom övriga COPAs representeras Sverige av olika enheter i högkvarteret. Inom Nordefco samsamarbetsområden behandlas aktiviteter som kan befina sig i faserna studie, projekt eller implementerad aktivitet, där studien syftar till att undersöka om det är möjligt, önskvärt och rationellt att påbörja ett samarbete. Projekt är den fas där aktiviteten börjar konkretiseras genom förhandlingar, planering, avtalsupprättande och slutligen driftsättning.

Formerna för att föra över en implementerad aktivitet till de normala, nationella linjevägarna efter den har passerat studie- och projektfaserna har varit en av de viktigaste delarna i konkretiseringen av samarbetet och har tagit stora steg framåt, men kan inte sägas vara helt etablerad förrän tydliga och kända rutiner för detta finns såväl inom Försvarsmakten som mellan nationerna och mellan politisk och myndighetsnivå.

⁷ MCC, Military Coordination Committee, samnordiskt militärt råd där resp. ÖB utser representant.

Principen för övergången mellan multinationella överenskommelser och nationella beslut utgår militärt från Försvarsmakten genom högkvarteret, där omsättningen beroende av ärendets tidsaspekter görs genom direktiv, uppdrag eller i försvarsmaktsplaneringen.

Arbete pågår med ett internt ledningsdirektiv i Försvarsmakten, där överenskomna uppgifter från MCC Action Plan etableras genom verksamhetsuppdrag.

Under slutet av 2011 har i arbetet präglats av förberedelser för överlämning av ordförandeskapet till Danmark 2012 och i december fastställdes "MCC Action Plan 2012", med konkretiserade uppgiftsställningar till de olika samarbetsområdena med tidsförhållanden. Ett ledningsdirektiv inom Försvarsmakten är under framtagning där MCC Action Plan 2012 av Försvarsmaktens produktionsledning omsätts till verksamhetsuppdrag till förband, skolor och centra.

Officerare från Danmark, Finland och Norge tjänstgör fortsatt i sektionen för nordiskt samarbete vid det svenska högkvarteret (Nordsam). Sverige har en officer placerad vid det norska försvarsministeriet och har sedan november en officer vid den finska huvudstaben i Helsingfors. Den svenska delen av sektionen för nordiskt försvarssamarbete har under hösten minskats från tre medarbetare till två.

Försvarsmaktens deltagande i samarbetet

Redovisat utifrån respektive samarbetsområde (COPA, Co-operation area):

COPA Strategic Development

Samarbetets omfattning under 2011

Området omfattar de tre delområdena; Strategic Analysis and Long Term Defence Planning (SA&LTDP), Research and Technology (R&T) samt Concept Development and Experimentation (CD&E).

SA&LTDP har under året, med Norge som ansvarig, arbetat med en jämförande studie kring metoder och trender i långtidsplaneringsarbetet i ett antal utvalda länder samt orsaken till skillnader i metod och genomförande av sådant arbete. Norge har begärt att få slutredovisa studien efter första kvartalet 2012, varefter den kommer att delges berörda intressenter, inklusive Försvarsdepartementet. Delområdet har också genomfört en omfattande analys avseende gemensamma långsiktiga förmågebehov och -brister, som en grund för förslag om framtida samordnade aktiviteter för att lösa dessa till reducerad kostnad. Detta arbete har koordinerats med COPA CAPA, som studerar förutsättningarna i den första fem- till tioårsperioden.

Delområdet R&T har arbetat med avgränsning mot de nordiska forskningsdirektörernas samarbetsfär, för att särskilja behov och möjligheter kopplade till det militära försvaret i respektive land. Utgående från en inventering av pågående R&T-samarbete inom EU/EDA och Nato har lämpliga och möjliga samarbetsprojekt kartlagts. Avseende nya nordiska samarbeten har analysen hittills visat på begränsade förutsättningar för någon omfattande samordning, men förslag kommer att redovisas i början av 2012. COPA SD kommer främst att föreslå Nordefco-relaterade samarbeten som nyttiggör existerande samverkan och undviker resurssplittring. Dessutom sker samverkan avseende utarbetande och delgivning av Teknisk Prognos, i syfte att finna former för kostnadsreducerande ansvarsfördelning.

Delområdet CD&E är mest etablerat och under 2011 har samarbetet konsoliderats och kommit att involvera även Finland och Danmark. De viktigaste resultaten är gemensamma kurser av olika längd, anordnade vid Försvarshögskolan i Sverige, där de korta kurserna detta år haft deltagare även från Norge, Finland och Danmark. Dessutom har den med Norge gemensamt utarbetade metodbeskrivningen för CD&E reviderats, nu med utökad medverkan även från Finland och Danmark. Utgivning av version 2.0, benämnd NORDEFSCO Guidelines (engelsk version), planeras till juni 2012. Utbytesprogrammet för CD&E-officerare har fortsatt och den norske officer som sedan 2010 tjänstgör vid Försvarsmaktens enhet för konceptutveckling (FMKE) har kompletterats av en svensk officer vid Norwegian Battle Lab i Bodö. Därtill pågår samarbete för utveckling av en nordiskt gemensam anpassning av NATO nya planeringsmetodik (COPD).

Delar av Försvarsmakten som omfattats

Samarbetet inbegriper främst Högkvarteret och LedR/FMKE. Därtill berörs FOI, FHS och FMV som utförare av FoT.

Rationaliseringar, ekonomiska eller effekthöjande

Inom området CD&E har fortsatta besparingar uppstått, jämfört med hur behoven annars skulle ha lösts av varje nation för sig. Besparingseffekten 2011 blev ca 340 tkr, genom:

- Kostnadsdelning för gemensam utbildning har reducerat kostnaderna för Försvarsmakten med ca 150 tkr och kursavgifter från de nordiska deltagarna i kursverksamheten har resulterat i ökade intäkter om ytterligare 40 tkr.
- Den gemensamt utarbetade metodbeskrivningen för CD&E har reducerat arbetstidsåtgången för egen personal med ca tre personmånader, vilket ger en besparing om ca 150 tkr.
- Officersutbytet innebär ingen direkt besparing eftersom den förutsätter att experterna löser uppgifter i värdlandets organisation, men effekthöjningen av kunskapsutbyte bedöms vara stor.

Inom COPA SD övriga delområden förväntas effekttökning snarare än kostnadsminskning.

COPA Capabilities (inklusive "Acquisition & Life Cycle Support")

Samarbetets omfattning under 2011

Co-operation Area Capabilities (CAPA) har som uppgift att, utifrån nationernas utvecklingsplaner och motsvarande processer, identifiera möjliga samarbeten inom förmågeutveckling, inkluderande livscykelfrågor och anskaffning av materiel. Genom att identifiera gemensamma behov och utifrån dessa ta fram generella kravställningar ska COPA CAPA presentera förslag till projekt som har potential att reducera de totala kostnaderna och samtidigt förbättra nationernas operativa förmåga. Tidsperspektiven COPA CAPA arbetar inom är på kort- respektive medellång sikt, d.v.s. från två till tio år.

Under 2011 har arbetsgrupper inom tio fokusområden (Top 10) påbörjat sina studier. Fokusområdena omfattar; Information Infrastructure, Intelligence Surveillance Reconnaissance, Counter-Improvised Explosive Devices, Combined Joint Logistic Support, Land Surveillance, Battalion Task Force, Long Range Precision Missile, Naval Mine Counter Measure, Air Surveillance samt Ground Based Air Defence. Ordförandeskapet för de olika grupperna är fördelat mellan Danmark, Norge, Sverige och Finland. Danmark deltar i begränsad omfattning i arbetsgruppernas arbete.

Några av arbetsgrupperna har levererat preliminära förslag till mer fördjupade samarbeten. Dessa kommer, efter fördjupad analys, att överlämnas till linjeorganisationen i respektive nation för implementering och fördjupat samarbete på bi- eller multilateral bas. Arbetsgruppen "Information Infrastructure" har förklarats vilande tills vidare då ett land begärt mer tid för nationella analyser.

Parallellt med arbetet i nämnda fokusområden ingår Acquisition and Life Cycle Supportgruppen (ALCS) i COPA CAPA. ALCS har till uppgift att analysera de nationella materielplanerna och finna samordningsmöjligheter över hela livscykeln för olika materielsystem. Harmonisering av krav och interoperabilitetsaspekter, gemensam anskaffning med tillfälle till lägre styckepris, gemensam vidareutveckling eller modifiering, är exempel på möjligheter som kontinuerligt undersöks. Utgående från det nära samarbete som tidigare förevarit med den nordiska försvarsindustrin har ett särskilt dokument tagits fram för att fastställa formerna för informationsutbyte mellan NORDEFSCO och försvarsindustriföreningarna i de nordiska länderna. Dokumentet kommer att fastställas av MCC under det första halvåret 2012.

I samarbete med COPA Strategic Development har COPA CAPA utvecklat en så kallad Capability Gap Analysis syftande till att identifiera förmågeområden som kan vara intressanta för framtida samordning och samarbete mellan de nordiska länderna. Analyserna har genomförts i samtliga tre tidsperspektiv, dvs. på kort, medellång och lång sikt (2-5 år, 5-10 år och mer än 10 år). Som grund för arbetet har drygt 90 förmågebeskrivningar (Nato/EU-beskrivningar) utnyttjats. Under 2012 kommer förslag till nya samarbetsområden utgående från bland annat den här typen av analyser att presenteras för NORDEF MCC.

COPA CAPA har också utvecklat en mekanism för att följa upp arbetsgruppernas arbeten, inkluderande ALCS, i syfte att säkerställa efterfrågade leveranser. Mekanismen håller på att implementeras och utgående från vunna erfarenheter från utnyttjande kommer en översyn att ske sent 2012.

Nationellt pågår arbeten för att samordna och koppla den svenska planerade förmågeutvecklingen och materielförsörjningen mot NORDEFSCO, dels för att nå målen på lång sikt och dels för att koppla arbetet till konkret verksamhet, pågående insatser, övningar och metodförsök.

Delar av Försvarsmakten som omfattats

COPA CAPA omfattar hela Försvarsmaktens förmågebredd, där samarbetet leds av delar av Högkvarteret med stöd av förband och Försvarets materielverk (FMV).

Rationaliseringar, ekonomiska eller effekthöjande

2011 har huvudsakligen omfattat studie och analysarbeten samt etablering av fungerande arbetsformer. Arbetet med harmonisering av förmågekrav väntas skapa rationaliseringar på medellång till lång sikt. Detta är framförallt tydligt då harmonisering av materielanskaffning och gemensamma kravställningar ska genomföras. Cyklerna för dessa processer på det nationella planet är emellertid långa och det förekommer fortfarande inslag av unilaterala prioriteringar som hindrar effektiv samordning.

COPA Human Resources & Education (HR&E)

Samarbetets omfattning under 2011

Samarbetet har under 2011 haft fokus på att få de etablerade arbetsgrupperna att börja leverera konkreta underlag vilka är möjliga att gå vidare med och förverkliga i en nordisk kontext.

De uppgifter som tilldelats samarbetsområdet HR&E. arbetsgrupper återfinns inom följande delområden:

- Studie, Common Courses for Specific Purposes (CCSP)
- Studie, Foreign language issues
- Studie, Veteran issues
- Projekt, Nordic Centre for Gender in Military Operations
- Projekt, ADL
- Implementerad Aktivitet, Peace Support Operations - Education and training (SWEDINT)

Projektet Nordic Center for Gender in Military Operations har under året slutförts och övergår från 2012 till att vara en implementerad aktivitet.

Veteranfrågorna har fortsatt haft stort fokus med hänsyn till det intresse för dessa frågor som finns hos alla de nordiska ländernas.

Delar av Försvarsmakten som omfattats

Samarbetet inbegriper inom Högkvarteret främst produktionsstaben, personalstaben samt insatsstaben och från förbanden främst Livgardet samt skolor och centra.

Rationaliseringar, ekonomiska eller effekthöjande

Det är i dagsläget inte möjligt att redovisa uppnådda ekonomiska besparingar inom varje delområde eftersom ett flertal aktiviteter fortfarande befinner sig i studiefasen. Det är först när de ev. implementerats, som besparing och operativa effekter uppstår och kan redovisas. Sedan ett antal år tillbaka ger dock Peace Support Operation (PSO) kurserna såväl ekonomisk, som operativ effekt. Konceptet med att nyttja varandras PSO kursutbud och därmed öka rationaliteten i utbildningen, såväl som att utveckla elever och instruktörer, är orsaken till dessa effekter.

COPA Training & Exercises

Samarbetets omfattning under 2011

Arbetet inom området har nått konkreta resultat. Cross Border Training North pågår, Cross Border Training South har utarbetat en gemensam order för gemensam träning, samarbeten inom marin dykning och MCM är integrerat i respektive nations linjeorganisation och gemensamma aktiviteter som övningar, utbildningsverksamhet och gemensam materielutveckling har påbörjats. Den gemensamma nordiska övningsplanen har under året utvecklats och fastställts. Tre nya studier har identifierats under 2011:

- Hundtjänst,
- Arctic land training och
- Joint Terminal Attack Controller (JTAC).

Totalt pågår därmed 10 aktiviteter inom COPA *Training & Exercises*.

Delar av Försvarsmakten som omfattats
Samarbetet inbegriper högkvarteret samt flera förband.

Rationaliseringar, ekonomiska eller effekthöjande

Samtliga pågående områden har bedömts kunna bidra effekthöjande till Försvarsmaktens vidmakthållande av förmågor. Flera områden har under 2011 genomfört gemensamma aktiviteter samt i vissa fall identifierat förutsättningar för gemensamma materielinvesteringar. Konkreta personella eller infrastrukturella rationaliseringar har inte kunnat klarläggas relativt befintliga resurser. Förutsättningar för vissa ekonomiska rationalisering framöver, bedöms däremot föreligga.

COPA Operations (Ops)

Samarbetets omfattning under 2011

Under året har samarbetet inom NORDEFSCO COPA Ops ytterligare utvecklats. Under 2011 har regelbundna möten mellan Sverige, Finland, Norge och Danmark genomförts. Tre större möten (COPA OPS) och ett flertal arbetsmöten (WG) har genomförts. Danmark har inte deltagit fullt ut de möten som genomförts. Arbetet i COPA OPS har främst fokuserats på ISAF. Förutsättningar för att tillsammans hitta gemensamma lösningar som ökar den operativa effekten och skapar flexibilitet samt redundans med respektive lands resurser (med beaktande av Danmarks situation) är relativt goda. Arbetet i COPA OPS omfattar tre delområden – ”Operations”, ”Logistics” och ”Movement and Transportation”.

Delområdet ”Operations” har under året, med Sverige som ansvarig, fokuserat på samarbetet i ISAF/RC-North mellan Finland, Norge och Sverige. Effekterna av att Sverige, Norge och Finland 2010 signerade ett ”Letter of Intent” angående ett utökat samarbete när det gäller mentorskap inom Regional Command North Afghanistan har varit bra. På samma sätt har effekterna av att Norge och Sverige signerade ett avtal om att med svensk teknisk personal stödja den norska helikopterstyrkan som används till medicinsk evakuering (MEDEVAC) i RC-North varit goda. Detta avtal gjorde det möjligt för Norge att behålla helikoptrarna i regionen och därmed förmågan till MEDEVAC av nordisk personal i RC-North. Delområdet operations fullföljde arbetet med att planera för en möjlig framtida gemensam Nordisk insats i ISAF/RC-North, vilket dock avbröts under 2011. Arbetet förde ändå med sig ett antal gemensamma och nationella lärdomar som kommer att kunna användas i kommande gemensamma planeringsuppgifter.

Delområdet ”Logistics” har under året fortsatt att samordna det nordiska logistiksamarbetet i Mazar-e-Sharif i RC-North. Etableringen av en gemensam nordisk koordinerings- och planeringsfunktion inom logistikområdet har beretts under 2011 för att under 2012 och kunna bli operativ första kvartalet.

Delområdet ”Movement and Transportation” är mest etablerat, och det viktigaste resultatet från områdets arbete är den idag fungerande ledningen av planering/koordinering av de strategiska transporterna från de nordiska länderna ToR Afghanistan. Under denna grupp finns ”the Nordic Movement Coordination Centre (NMCC)” som genomför daglig koordinering av strategiska transporter och som tillser att de mest kostnadseffektiva lösningarna väljs.

Övrigt arbete inom COPA OPS:

- ASDE och SUCBAS har implementerats
- Utveckling av ett generiskt nordiskt logistikkoncept har fortsatt och kommer slutredovisas i mars 2012 för MCC.

COPA OPS har i slutet av 2011 erhållit uppgifter för att påbörja arbetet med att:

- 1) utveckla en procedur som tillser att nordiskt samarbete bereds som en option vid planering av framtida operationer,
- 2) planera och skapa en plan för en gemensam nordisk hemtagning av förband från Afghanistan och
- 3) planera för gemensamma nordiska verksamheter i Afghanistan ”post-transition”.

Delar av Försvarsmakten som omfattats
Samarbetet inbegriper främst Högkvarteret.

Rationaliseringar, ekonomiska eller effekthöjande

Etableringen av NMCC och planering/ledning/koordinering strategiska flygtransporter ger ekonomiska och rationalitetsvinster inom utgiftsområde 1.2. Vidare ger det utvecklade nordiska samarbetet inom logistikområdet en effektivare nationell logistikförsörjning. Här kommer under 2012 bedömt den gemensamma planen och senare (2012-2014) effektueringen avseende hemtagning av förband från Afghanistan att innebära ekonomiska och rationalitetsvinster.

Särskild återrapportering avseende oexploderad ammunition (OXA)

Bakgrund

Med anledning av händelsen i december 2005 då en fiskare placerade en uppträlad mina på en kaj i centrala Göteborg har regeringen gett Försvarsmakten (sammanhållande), Kustbevakningen och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samråd med Fiskeriverket, Statens räddningsverk, Sjöfartsverket samt kommuner och landsting utarbeta informationsmaterial om minor, oexploderad ammunition och kemiska stridsmedel. Även behovet av utbildningar ska övervägas. Syftet är att genom detta undvika skador på människor, egendom och miljö.

Genomförd verksamhet 2011

Högkvarteret har, utifrån tidigare identifierade målgrupper (fritidsdykare, yrkesdykare, yrkesfiskare och svenska hamnar) producerat följande.

Föreläsningar

Föreläsningar har genomförts som avhandlar risker med minor, OXA och kemiska stridsmedel. I dessa ingår utbildningsvis de åtgärder som ska vidtas vid fynd av riskobjekt.

Föreläsningarna har genomförts vid ett flertal tillfällen under hösten riktat mot dykare, Myndigheten för samhällskydd och beredskap (MSB) och Kustbevakningen (KBV).

Informationskampanj

Genom Informationsstaben har en informationskampanj genomförts. I kampanjen har en informationsbroschyr, klisterdekal med omedelbara åtgärder samt annonser för internet och tidskrifter tagits fram.

Försvarmakten har distribuerat materialet inom Försvarmakten samt till andra myndigheter och organisationer såsom Rikspolisstyrelsen samt landets polismyndigheter, Kustbevakningen, Havs och vattenmyndigheten (f.d. Fiskeriverket), SOS Alarm inkl. regionkontor, Transportstyrelsen, MSB, Sjöfartsverket, samtliga registrerade dykerientreprenörer, Sveriges fiskares riksförbund, Dykerientreprenörerna inom Sveriges Byggindustrier, Sveriges Hamnar och Svenska Sportdykarförbundet.

Flertalet av myndigheterna och organisationerna har lagt upp Försvarmaktens material på egna hemsidor i form av digitalt tryck (Pdf) av broschyren samt länk till Försvarmaktens webbplats.

Sveriges fiskare, Sportdykarna och tidningen Dyk har dessutom använt våra annonser och/eller informationen i sina tidningar.

Kontrollmätning

I regeringens uppdrag ligger att genomföra en kontrollmätning av målgruppernas kunskaper och erfarenheter inom ämnesområdet syftande till att utvärdera resultatet av informationskampanjen. Denna beställdes i början av november 2011 och ska avrapporteras till Försvarsdepartementet i samband med slutredovisning av regeringsuppdraget.

Rapport

Högkvarteret slutredovisar uppdraget den sista mars 2012.

Kommande verksamhet 2012-2014

I uppdraget ligger en slutlig mätning av målgruppernas kunskaper och färdigheter inplanerad till 2014.

Föreläsningarna är planerade att fortsätta under våren 2012 i syfte att nyckelorganisationerna Sjöfartsverket, MSB och KBV i framtiden ska kunna fortsätta utbilda med egna föreläsare.

Försvarmakten kommer fortsätta att distribuera det tryckta informationsmaterialet under 2012 i samband med föreläsningar och i de sammanhang där Försvarmakten träffar representanter för målgrupperna.

Särskild återrapportering avseende Vind- och vågkraft

Bakgrund

Enligt Förordning SFS (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten, uppdaterad 2010-08-01 med ändring SFS 2010:650, 5 b §, ska Försvarmakten till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) årligen redovisa myndighetens medverkan i beredningen av ärenden rörande vind- och vågkraft samt de åtgärder myndigheten har vidtagit för att bidra till att nå den nationella planeringsramen för vindkraft (Förordning (2010:650)).

Svar

Det finns två kategorier av riksintressen/intressen för totalförsvaret, dels öppna exempelvis i form av skjutfält och flottilflygplatser, dels sådana som inte kan redovisas öppet på karta eller helt omfattas av 12:4-förordnanden enligt plan- och bygglagen.

Försvarmakten genomför en egen s.k. hinderprovning av alla höga objekt (över 20 m utanför samt över 45 m inom sammanhållen bebyggelse, inom en radie av 45 km från vissa flygplatser gäller också 20 m), master, vindkraftverk och byggnader m.m. Den görs mot bakgrund av övnings- och skjutverksamhet, militär luftfart samt de olika kommunikations- och sensorsystem som Försvarmakten och andra myndigheter inom försvarssektorn har. Remisserna är dels myndighetsremisser, planer, bygglov och miljötillståndsärenden, dels remisser i tidigt skede som privatpersoner och företag kan skicka in. En översiktlig bedömning görs om det finns konflikter med totalförsvarets intressen inom ett geografiskt område. Information om dessa remisser återfinns på Försvarmaktens hemsida.

Det digitala ärendehanteringssystem som har utvecklats avses sättas i drift under våren 2012. Vindkraftsremisser i tidigt skede från bl.a. vindkraftsföretag kan då skickas in till Försvarmakten via en web-portal som nås via Försvarmaktens hemsida.

Antalet vindkraftsremisser var 2009 totalt 1667 st., år 2010 sjönk de till 1372 st. och 2011 skedde ytterligare en minskning till 1132 st. Andelen remisser i tidigt skede har minskat och antal ”skarpa” remisser i form av bygglov och miljöprövningsärenden har ökat betydligt.

Antal remisser avseende vågkraftsprojekt var under 2009 fyra st., 2010 en och även 2011 en st.

Remissvar avseende vindkraftsprojekt

Förutom remisser från kommuner avseende planer och bygglov för vindkraft och från länsstyrelser avseende miljöprövningsärenden för vindkraft, inkommer remisser i tidigt skede från olika vindkraftsföretag. Till havs uppkommer ofta konflikt med radarsystem, men i Försvarmaktens remissvar anges om det finns tekniska lösningar. En kompletterande radarutrusning kan t.ex. i vissa fall monteras i planerad vindkraftspark. Stora vindkraftsprojekt kan bära denna merkostnad (jmf Kriegers flak). I vissa fall föreslås vindkraftsparker i riskområden och målflygningsområden utanför skjutfält. I dessa fall är det svårare att samordna Försvarmaktens verksamhet med den önskade vindkraftsutbyggnaden. En målsättning är att i remissvaren ange alternativa lägen för vindkraftverk så att konflikt med totalförsvarets intressen undviks.

Som underlag för Försvarsmaktens yttranden avseende vindkraftsprojekt nära de militära flygplatserna beslöts av flygsäkerhetsskäl om s.k. stoppområden för vindkraft 2010-10-04. Vindkraftsbranschen har snabbt anpassat sig efter områdena och det är sällsynt att det inkommer nya remisser inom dessa områden.

Pågående utredningar

En utredning påbörjades 2009 på uppdrag av Energimyndigheten angående vindkraftsverks påverkan på väderradarinformation, VINDRAD SMHI ledde utredningen och Försvarsmakten deltog. Resultatet blev klart våren 2011. Resultatet är nu implementerat i Försvarets Materielverks beräkningsverktyg WRAP OBSman och sedan december 2011 används VINDRADs beräkningsalgoritm i analyserna av inkommande vindkraftsremisser.

En utredning om utplacering av radarutrustning i vindkraftsparker till havs har genomförts, finansierad av Energimyndigheten. Projektet leddes av Försvarets Materielverk men med Försvarsmakten som officiellt ansvarig för resultatet mot Energimyndigheten. Den tekniska studien är klar och återrapporterad. En slutbearbetning sker för närvarande inom Försvarsmakten avseende operativ bedömning.

En mindre förstudie av vindkraftverks påverkan på radiolänkförbindelser pågår sedan ett par år tillbaka. Studien föranleddes av att ett lämpligt mätobjekt i form av ett radiolänkhopp med vindkraftsrelaterad utbredningspåverkan hittades och analyserades. Efter detta har mer omfattande kompletterande mätningar på andra sträckor gjorts och varvats med bland annat studier genomförda av Totalförsvarets Forskningsinstitut. Mätningar har genomförts dels i Försvarets Materielverks regi, dels som ett samarbete med Teracom AB. Under 2011 har långtidsmätningar genomförts och analyserats. Projektet förväntas resultera i en beräkningsmodell, vilken kan prediktera kvalitetspåverkan på radiolänk, med vindkraftverk i närheten av utbredningsvägen.

Under 2011 har det med stöd av Energimyndigheten genomförts en utredning "Vindkraft och försvarsintressen på Gotland" av SMHI och Försvarsmakten tillsammans med länsstyrelsen Gotlands län och Region Gotland. Länsstyrelsen har varit sammanhållande. SMHIs del av utredningen har gällt möjligheten att uppföra en kompletterande väderradarstation på Gotland för att möjliggöra mer vindkraft på centrala Gotland. En annan delutredning har genomförts som avsåg en flytt av en anläggning på centrala Gotland till ett annat område. Försvarsmaktens syn på delutredningarna redovisades till länsstyrelsen 2011-11-17. Slutsatsen är att det krävs fördjupade utredningar som redovisar konsekvenserna för vindkraftsprojekt på andra ställen på Gotland än den centrala delen.

Försvarsmakten och våra krigsförband
verkar, syns och respekteras
i Sverige och utomlands

FÖRSVARSMAKTEN

---

107 85 Stockholm. Telefon: 08-788 75 00. Fax: 08-788 77 78
www.forsvarsmakten.se